

LUNDS
UNIVERSITET

Pedagogiska institutionen
Box 199, 221 00 Lund

PED 442
Kandidatuppsats, 10 poäng
41-60 poäng
2004-06-04

Att vara lärare i ett multietniskt klassrum

En studie om lärarnas upplevelse av sitt yrke i det
högmoderna samhället

Alma Coco

Handledare:
Piotr Szybek

ABSTRACT

- Arbetets art: Kandidatuppsats 41-60p
- Sidantal: 39
- Titel: Att vara lärare i ett multietniskt klassrum - En studie om lärarnas upplevelse av sitt yrke i det högmoderna samhället.
- Författare: Alma Coco
- Handledare: Piotr Szybek
- Datum: 2004
- Sammanfattning: Denna uppsats riktar sig till alla som är intresserade av utbildningsfrågor i det högmoderna samhället vi lever i. Mitt syfte är att genom kvalitativa intervjuer fånga upp de insikter hos lärarna som uppstår i kontexten multietnisk klassrum.
- Teoretiker Bourdieu, Giddens och Abdeljlil dominerar teori avsnitt med sina begrepp. Begreppen används som verktyg i analysen. Där belyser jag med hjälp av det empiriska materialet, multietniskt klassrum som en speciell forsknings fält inom pedagogiken. Diskussionen domineras av begrepp dialog, habitus, kulturell reproduktion mm. Dessa i kontexten multietniskt klassrum forcerar fram nya inseende kring relationen mellan de sex yrkesverksamma lärare.
- Nyckelord: Yrkesverksamma lärare, multietnisk klassrum, kultur

Innehållsförteckning

Inledning	3
Syfte och problemformulering	3
En återblick i historien	4
Begreppsdefinitioner	5
Disposition	5
Teori	6
Kulturell reproduktion	7
Läraryrket i förändring	8
Modernitets inverkan	9
Dialogens många ansikten	11
Metodologiska övervägandet	14
Val av metod för datainsamling	14
Forskningsprocessen	16
Etiska ställningstaganden	17
Intervjusituation och intervjuguide	17
Att få tillträde - deltagare	19
Problem som uppstod	20
En inblick i läraryrke	20
Presentation av intervjupersoner	21
Upplevelse av läraryrket	22
Upplevelse av lärarrollen i klassrummet	23
Pedagogiska idéer	25
Kulturmöte i klassrummet	26
Olika aspekter med kulturmötet	27
Vidare utbildning	29
Diskussion	30
Lärarrollens karaktär	30
Kultur, habitus, dialog och dess inverkan på läraren	33
Klassrummet som arena –att föra in elever i det högmoderna samhället	35

Avslutande reflektion.....	37
Slutord.....	39
Referenser	40
Tidskrifter	41
Bilagor.....	a
Intervjuguide.....	a

Inledning

För inte så länge sedan läste jag en uppmanande artikel av Maria Wallin, chefredaktör för tidskriften *Social politik*, där hon framför att förändringar är samhällsutvecklingens kärna. Överallt blir människan uppmuntrad att inte nostalgiskt se bakåt utan hänga med i förändringar genom att utveckla debatten om vardags ämnen¹. Skolan och utbildning i stort, samt integrationsfrågor har länge varit ett hett debattämne, vilket har påverkat mig i mitt val av uppsatsämne.

Inspirerad av alla tidningsrubriker som varnar oss för missnöje inom skolans ramar har jag valt att gå ett steg längre och genom en empirisk studie kliva in i lärarnas värld. Den bild media förmedlar av skolan har fått mig att fundera hur det är att vara lärare idag. Själv tycker jag att det är svårt att inte blir skrämmd när man läser att unga män undviker läraryrket som om det vore en stridszon. Det nobla yrket är på väg att bli ännu ett underbetalt kvinnligt serviceyrke. Detta varnar man om allt oftare genom olika media kanaler. Samtidigt som de pedagogiska myndigheterna fortsätter att producera utredningar och betänkanden där man betonar strävan efter mer reflekterad kunskap. Det är svårt att inte bli förbluffad kring den förändrings processen som pågår inom skolväsendet där man försöker introducera trivselparoller i skolans vardag².

Det som alla föräldrar, oavsett om de är bosatta i de fina områden eller i de mest segregerade, har gemensamt är att deras barn måste gå i skolan. De vill anförtro sina barn åt en skola där goda lärare i lugn och ro förmedlar kunskaper och studiefärdigheter. Frågan som dyker upp är vad som händer när verkligheten att Sverige är ett segregerat land hinner ikapp människor som ännu inte är en del av samhället i klassrummet.

Problemet, anser jag, ligger i att man sällan ber lärarna yttra sig om sin verklighet. Skolan ska vara en mötesplats för elever, lärare och föräldrar men även en mötesplats för alla kulturer som finns inom Sveriges gränser. Det mångkulturella samhälle vi lever i lämnar sina spår på skolan och utbildningsverksamhet i sin helhet. Denna uppsats kommer att handla om påverkan som det mångkulturella samhället har på läraryrket.

Syfte och problemformulering

Uppsatsens syfte är att fånga upp insikter hos lärarna som uppstår i den multietniska kontexten de undervisar i. Arbetet avgränsas till en undersökning som lyfter upp sex personliga upplevelser av att vara lärare i ett multietniskt klassrum. Genom att låta sex lärare berätta om sina erfarenheter angående mötet mellan två eller flera kulturer, vill jag väcka uppmärksamhet kring lärarnas bild av sin egen situation. Jag vill också problematisera kring deras kompetensutveckling i takt med samhällsförändringar samt den ökade betoningen på kulturmöten i klassrummet. Frågan som ligger till grund för problemformuleringen är:

---

1 Walin, M. (2004). "Var med och förändra"; s.3; I *Social politik*; årgång 10; nr 1

2 Shachar, N. (2004) "Skolan i Kris"; DN; den 8 januari 2004

Hur förhåller sig sex yrkesverksamma lärare till situationen ”ett multietniskt klassrum”?

Lärarnas reflektioner kring sina handlingar i klassrummet och dess anknytning till deras utbildning kommer alltså att stå som grund för denna uppsats. Men hjälp av ett antal begrepp, *kultur, habitus, dialog*, samt en del teorier som appliceras på verklighetsskildring kommer jag att få från mina informanter. Jag kommer även att försöka skapa en diskussion kring lärarnas egen upplevelse om hur det är att vara lärare i ett multietniskt klassrum.

En återblick i historien

Ordet ”skola” har sitt ursprung i grekiskan och betyder fritid eller rekreation³. Idag tolkar man begreppet mer som en benämning på en institution där man bedriver undervisningen⁴. I det förindustriella samhället var skolan enbart till för ett fåtal som hade tillräckligt med tid och pengar för att utbilda sig. Alltså skolan, som utbildningsinstitution, utvecklades först i det senare industrisamhället för att nå sin spets i den kunskapsepoken vi lever nu⁵.

Innan industrialismen satte sina spår på svenskarnas vardag var individens yrkesval nära relaterad till den sociala statusen och familjen. Detta förändras med industrialiseringen, människor blev friare att förflytta sig i samhället och nya klasser bildades. Folkskolor spelade viktig roll för denna period. De var verktyg som skulle hjälpa människor att anpassa sig till den snabba förändringen som skedde under första halvan av 1900-talet. De introducerade kunskapssamhälle i svenskarnas liv. Utbildningen blev tillgänglig för alla och möjliggjorde klassförflyttningar⁶.

Den teknologiska utvecklingen som dominerade 1900 - talet satte allt större krav på de enskilda individerna. Betoningen på kunskap och sorteringen av kunskap kom in i vårt liv och människor blev allt mer beroende av den utbildningen de skaffade sig. Nu känns det som om kunskapssamhälle har tagit över i det globala samhället vi lever i. Vi befinner oss i det globala tidevarvet som domineras av datorer där utbildningen är en viktig del av vardagen. IT – tekniken har blivit en viktig del av individens vardag, flödet av information individen utsatts för är större än någonsin. Vi förväntas kunna mer och mer varje dag, men frågan är om vi är nöjda med det liv vi lever idag. Osäkerhet har kommit in i individens vardag. Man kan aldrig vara säker på att kunskapen man besitter räcker imorgon⁷.

I det moderna samhället måste man kunna visa grundläggande färdigheter som att läsa, skriva och räkna samt att ha en allmän uppfattning om sin fysiska, sociala och ekonomiska omgivning. Eftersom människan är i så stor behov av utbildning har en hel

---

3 Vestergaard, E. Red. (1981). *Perspektiv på pedagogiken – introduktion i pedagogisk filosofi från Platon till Habermas*; Stockholm: Wahlström & Windstrand

4 Nationalencyklopedin

5 Vestergaard, E. Red. (1981). *Perspektiv på pedagogiken – introduktion i pedagogisk filosofi från Platon till Habermas*; Stockholm: Wahlström & Windstrand

6 Ahrne, G., Roman, C. & Frantzén, M. (1996). *Det sociala landskapet*; Göteborg: Kroppen

7 Ibid.

del forskning bedrivits. Forskning inom utbildnings fältet har blivit indelad i massa område och tar upp olika aspekter kring kunskapsbildningen. Denna uppsats kommer inte att omfatta något sådant utan den riktar sig mot lärarna och deras yrkesvardag i den allt mer öppna och globala samhället.

Begreppsdefinitioner

I den kommande texten kommer begreppet kultur att användas regelbundet, därför anser jag att det är viktigt att jag uttrycker mig klart och avgränsar begreppet i frågan. I texten utgår jag från följande definition:

Kultur – sammanfattning av alla inlärdas livsyttringar som kännetecknar framåtskridandet i mänskliga samhällen⁸

I kommande texten förkommer ytterligare en definition av två begrepp som jag anser är viktiga för avgränsning och tydlighet i min uppsats. Jag har valt att skapa en egen definition av det mångkulturella klassrummet eftersom det var svårt att hitta en relevant definition av begreppet i frågan.

Mångkulturellt klassrum – klassrummet där representanter för fler kulturer möts.

Dialog - är en reflektionsgång vars form utmärks av en växling mellan perspektiv och en växling mellan del och helhet⁹

Disposition

Uppsatsen består av fem kapitel. I det inledande kapitlet presenterar jag utförligt mitt syfte, frågeformuleringar, avgränsning samt material användning. Det andra kapitlet berör två centrala begreppen, habitus och kultur, samt det mångkulturella samhällets effekter på skolan. Kapitel tre karakteriseras av en ingående genomgång av den metodologiska ansatsen. Kapitel innehåller bl.a. en diskussion kring valet av metoden och de metodologiska verktygen. I kapitel fyra gör jag en presentation av empiriska materialet, som är omformat och indelat i ett antal olika temaområden vilka kretsar kring problemformuleringen. I femte kapitel besvaras frågeformuleringen; *Hur förhåller sig sex yrkesverksamma lärare till situationen "ett multietniskt klassrum"?*, genom en mer ingående analys av det insamlade materialet och teorigrunderna. Vidare innehåller samma kapitel ett sammanfattande diskussion som bygger dels på mina egna reflektioner kring frågeställningen och dels på det empiriska materialet.

---

8 Johansson, T. & Miegel, F. (1996). *Kultursociologi*. Lund: Studentlitteratur; s 15

9 Molander, B. (2000). *Kunskap i handling*; Göteborg: Daidalos AB; s 99

Teori

I detta kapitel har jag för avsikt att presentera uppsatsens teoretiska ramar. Följande teoretiska utgångspunkter är avsedda att belysa det komplexa kring upplevelse av läraryrket och vägleda mig i analysen. Begrepp är viktiga i forskningsarbete eftersom de konstruerar den verklighet vi talar om. Med hjälp av begreppen skapar forskaren en relation mellan teori och verklighet¹⁰. Genom att använda mig av ett antal begrepp, *habitus*, *kultur* och *dialog*, kommer jag att försöka skapa en bild av den verklighet jag har tagit del av i min undersökning.

Samhällets utveckling består av en process som aldrig tar slut, och skolan är en viktig del i samhället, därför vill jag påstå att det som händer inom skolans ramar är viktigt för samhällsutvecklingen. Eftersom min strävan är att undersöka hur yrkesverksamma lärare förhåller sig till begreppet mångkulturellt klassrum innehåller nästa avsnitt en utförlig introduktion av den teoretiska ramen. Ursprungligen har jag haft för avsikt att endast ha Anthony Giddens¹¹ och Pierre Bourdieus¹² teorier som utgångspunkter men under skrivprocessen har jag upptäckt att det krävs en utökning av begrepp om jag ska eftersträva en tydlighet i mina resonemang. Baktanken är att även läsaren ska erbjudas en historisk anknytning till begrepp som jag ska använda.

Jag har valt att utgå från Bourdieus tankar om kulturell reproduktion och habitus i min analys av empiri. För att avgränsa mig ytterligare kommer jag att i kommande kapitel, introducera även begreppen dialog och kultur. Giddens's resonemang (1995, 1997) belyser vår tids valmöjligheter med reflexivitet som nyckelbegrepp. Syftet med min text är att utifrån ovannämnda teorier och begrepp belysa det multietniska/mångkulturella klassrummet som ett speciellt forskningsfält inom pedagogiken. För att ytterligare krydda debatten som pågår på forskningsfältet har jag valt att i teori avsnittet introducera A. Abdeljalils teori om dialogen i skolan samt hans syn på kulturpluralismen i klassrummet. Han i sin tur bygger sin forskning på Freiers teorier¹³, men för att närma mig nutids perspektiv på problematiken har jag valt att avstå att använda mig av Freire som egentligen är huvudkälla. Tanken är alltså att utgå från aktuella forskningen för att utöka dynamiken i texten och eftersträva en nutidsperspektiv på texten.

---

¹⁰ Blumer, H. (1969). *Symbolic Interactionism*; California: University of California Press

¹¹ Giddens, A. (1938 –) brittisk professor i sociologi, numera rektor vid London School of Economic and Political Science (ur Nationalencyklopedin)

¹² Bourdieu, P (1930- 2002) - fransk sociolog och innehavare av den prestigefyllda sociologiprofessuren vid Collège de France (ur Nationalencyklopedin)

¹³ Paulo Freire (1921-1997) var en internationellt känd pedagog och viktig inspiratör. Han jobbade huvudsakligen med alfabetisering av vuxna, men hans idé om att man ska utgå från elevens verklighet har applicerats med framgång även när det gäller andra åldrar. Paulo Freire och hans så kallade frigörande pedagogik är en viktig inspiration för MST: s (de jordlösa organisation) skolor och för de lokalt startade föreningsdrivna skolorna. (ur Sociologisk lexikon)

Kulturell reproduktion

Pierre Bourdieu, fransk sociolog, anser att människans handlande är alltid egennyttigt. Därför använder sig individer av olika slags medel för att förflytta sig i *det sociala rummet*. Vårt samhälle, det sociala rummet, är indelat i olika *fält* enligt Bourdieu och människan föds i dessa fält men förflyttas även från det ena fältet till det andra. Människan är en produkt av sin omgivning samtidigt som hon formar sin omgivning. Detta leder till att individen kan möta även motgångar i sin interaktion med omgivningen. Människan, som en aktiv varelse, spelar olika roller, medborgare, barn, vuxen, förälder och yrkesman är bara några av dem. Detta rollövertagande samt medvetenhet om rollerna hjälper individen att förstå samhällets normer och värderingar. För att kunna hitta sin plats i det sociala rummet måste varje individ behärska ett antal koder. Alla de åsikter, minner, tankar, vanor m.m. som en enskild varelse delar med andra individer vilka lever under samma livsbetingelse kallar Bourdieu för habitus. Habitus är alltså de scheman och mönsterna som individen införlivar för att kunna uppfatta och förstå världen¹⁴.

Varje fält liknar en stridsarena, skriver Bourdieu, där man använder sig av olika slags kapital för att få övertaget.¹⁵ De individerna som saknar rätt sorts kapital befinner sig då i en underordnad position i och med att de utan verktyg/vapen inte kan ge sig in i kampen.

I kommande text kommer jag att använda mig av begreppet arbetsfält, som är ett av fälten, de yrkesverksamma lärarna, befinner sig i. Arbetsfältet är skolan som också är en arbetsplats där kommunikationen utspelas. Arbetsfältet skapas i det utrymme som finns mellan det kulturella fältet och det ekonomiska fältet. Strider mellan det kulturella och det ekonomiska kapitalet motsätter sig varandra i strävan efter den dominerande rollen i individens liv och därmed maktövertagande i det sociala rummet. Det är alltså kampen inom fältet i fråga som leder till att värdet uppstår inom densamma.

I striden, som individen bekämpar med sin omgivning för att kunna bli accepterad och för att kunna förflytta sig mellan olika fält, agerar habitus som en viktig faktor. Habitus utvecklas under barndomen och internaliseras av de materiella och sociala krav samt möjligheter som kännetecknar det fält individen föds i. Samtidigt är habitus aldrig konstant. Den förändras ständigt, när individen inser att det finns där, håller det redan på att förändras. Just genom själva medvetandeblivandet, individen blir medveten om det först när förändringen träder i kraft t.ex. vid byte av socialklass och position eller yrkesmiljön. Utifrån spelets regler skapar individen sin plats i det sociala rummet, som Bourdieu kallar samhället¹⁶.

Genom interaktion med sin omgivning utvecklas individen och därmed blir även kunskapen viktig del i människans liv. En vis förmedling av olika slagas kunskap sker i det dagliga mötet människor emellan och i de mötena produceras nya former av kunskap. Kunskapen är något individuellt som grundas bland annat i individens känsla.

---

14 Bourdieu, P. (1999). *Det praktiska förnuftet. Bidrag till en handlingsteori*; Bokförlaget Daidalos: Uddevalla; s 19

15 Ibid.

16 Ibid.

Alltså någon form av aktivitet som individen bedriver¹⁷. Om vi förknippar detta antagande till begreppet habitus blir det lättare för oss att förstå dess förbindelse till min frågeställning. Bourdieu förknippar begreppet ”*omedveten spontanitet*” (en förkroppsligad historia) till habitus, för att enligt honom är habitus något omedvetet som varje individ innehar och som hjälper individen att anpassa sig till den miljö han/hon befinner sig i¹⁸. Genom åren utvecklas habitus efter de normer och regler som omringar individen i den miljön han/hon befinner sig. Det är också så att människan inte bara har en habitus utan kan samla på sig flera sådana under sin uppväxt. Alltså läraren har en viss habitus som han/hon använder i skolan samtidigt som han/hon eventuellt använder sig av en annan i andra miljöer. Detta är en inlärd process som formas genom att vi följer de symboltolkningarna som tillkommer med objekten. Detta leder till att människan kategoriserar sin kunskap liksom sin omgivning beroende i vilket fält/del av det sociala rummet individen befinner sig i.

Man kan inte tala om skolan utifrån Bourdieus tankar utan att ta upp begrepp *kulturell reproduktion*¹⁹. Bourdieu menar att skolan tillsammans med andra sociala institutioner bidrar till att vidmakthålla sociala och ekonomiska orättvisor över generationerna, processen i sig väljer Bourdieu att kalla för kultur reproduktion. Genom begreppet i frågan riktas uppmärksamheten mot skolan som en institution med en viss makt att via sin dolda läroplan påverka inläringen av värderingar, attityder och vanor. Skolan formar elevens möjligheter att utveckla en variation i kulturella värderingar och synsätt. När eleven lämnar skolan kommer denna variation att begränsas hos vissa elever och förstärkas hos andra, beroende på det kulturkapital de kommer i kontakt med.

Läraryrket i förändring

Om läraruppslagets fokus samt avgränsningar i förhållande till familjen utifrån ett historiskt och nutidsperspektiv skriver Sven Persson och Ingegerd Tallberg Broman i sin artikel ”*Det är ju ett annat jobb*”²⁰. Jag har valt att använda mig av deras forskning som en inblick i skolans vardag och situationen på forskningsfältet just nu. Tanke är, att inkludera den pågående forskning i uppsatsen.

Persson & Broman diskuterar i sin forskning de förbindelser som skapas mellan det mångkulturella samhället och omformningen av läraryrket. Deras forskning om yrkesverksamma förskolelärarnas och grundskolelärarnas syn på läraryrket i ett historisk och nutidsperspektiv, riktar uppmärksamhet på förändringar som sker inom läraryrket.

---

17 Gustavsson, B. (2000). *Kunskapsfilosofi*; Stockholm: Wahlström & Widstrand; s.14- 21

18 Bourdieu, P. (1999). *Det praktiska förnuftet. Bidrag till en handlingsteori*; Bokförlaget Daidalos: Uddevalla

19 Bourdieu, P. (1989). “Social Space and Symbolic Power”; *Sociological Theory*; volume 7; *issue*: 1 pages: 14-25

²⁰ Persson, S. & Broman, I. T. (2002). ”Det är ju ett annat jobb”; s. 261; *Pedagogisk forskning i Sverige*; årgång 7; nr 4; ISSN 1401-6788

Enligt Person & Broman är de förändringarna som färgar yrket i fråga nära relaterade till förhållandet till familjen, samt de bilder som yrkesverksamma förskolelärare, grundskolelärare och lärarstudenter överlämnar av sitt yrke. Detta i sin tur förbereder oss för debatt om läraryrkets framtid och om dess relatering till det mångkulturella samhället som vi lever i. Person & Broman problematiserar läraryrkets nutida former och varnar för en förändring av begreppet i frågan. Skolan ska skapa sammanhang, helhet och medborgarskap utifrån den aktuella, av alla omfattade inställningen, anser Persson & Broman och hänvisar till bl.a. Lindberg, läroplanen (1994) samt SOU.

Lärarens såväl som föräldrarnas ansvar har skiftat i form och grad när det gäller barnens uppfostran. Person & Broman tyder på en förskjutning av ansvar för barnens socialisation från familj till offentliga institutioner, detta hänvisas till SOU rapporter samt deras egna empiriska studie. Genom utökat föräldrarnas ansvar och delaktighet i skolan och lärarnas delaktighet i uppväxtvillkor har ansvarsfördelningen fått nya fördelningsformer. Gränsdragningens problematik uppmärksammas i de nya relationerna som bildas mellan elev, lärare och förälder. Persson & Broman anser att dessa relationer leder till en förändring av definitionen läraryrket som i sin tur resulterar i att synen samt uppfattningen på läraryrket förändras.²¹ Person & Broman hävdar att de förändringar som präglar läraryrket idag leder till en ny definition av begreppet lärare. Yrkesverksamma lärarna upplever idag en yrkesförändring mot ett socialpedagogiskt arbete och mångsyssleri. Samtidigt har begrepp trygghet fått en ny innebörd i dagens skola och har tagit större plats i lärarstudenternas uppfattning om skolans viktigaste uppgift. Tidigare i skolan, betonades kategorier som läsning, räkning, skrivning m.m.²²

Den aktuella forskningen av Persson & Broman kan betraktas som en inledning i en äldre teori som också tar upp förändringsperspektiven inom forskningsfält. I följande text presenteras Giddens teori om reflexivitet.

Modernitetens inverkan

Anthony Giddens, brittisk sociolog, skriver om det högmoderna samhällets genomgripande förändringar och dess påverkan på individen. I det alltmer öppna samhället som vi lever i idag, utsatts individen ständigt för nytt val tagande, vilket i sin tur påverkar skapandet av självidentiteten²³. Självidentitet utvecklas främst genom sociala relationer, där tillit är en avgörande faktor. Inte sällan lyfts de sociala relationerna ut ur sin sociala kontext och rekonstrueras längs olika tids- och rumsaxlar²⁴. Processens förekomst ser Giddens som något som markerar skillnaden mellan det traditionella samhället och det moderna, globala samhället²⁵.

---

21 Persson, S. & Broman, I. T. (2002). "Det är ju ett annat jobb"; s. 261; Pedagogisk forskning i Sverige; årgång 7; nr 4; ISSN 1401-6788

22 Persson, S. & Broman, I. T. (2002). "Det är ju ett annat jobb"; s. 261; Pedagogisk forskning i Sverige; årgång 7; nr 4; ISSN 1401-6788

23 Giddens, A. (1997). *Modernitet och självidentitet*; Göteborg: Daidalos

24 Månson, P. red. (1998). *Moderna samhällsteorier: traditioner, riktningar, teoretiker*; Stockholm: Prisma; s. 435

25 Giddens, A. (1997). *Modernitet och självidentitet*; Göteborg: Daidalos

I det moderna samhället finns det två huvudmekanismer. Den ena är redan nämnd, tillit, och den andra är den symboliska medel. T.ex. pengar, kunskap, m.m. kan tolkas som den symboliska medel. Tillit däremot är något som formas hos individen redan i barndomen. I det traditionella samhället var tillit en betoning på det lokala samhällets sammanhållande, släktskapsrelationer eller någon form av religiösa former²⁶.

I det moderna samhället har tilliten flyttats över till det ur bäddade abstrakta systemet. Oftast handlar det om personliga relationen som värderas högre än släktskapsrelationer. Genom tillit till de tidiga omsorgspersonerna, fröken på dagiset eller förskolan och sen även läraren, bygger individen redan i barndomen en tillit för omvärlden. Processen i fråga leder till en rutinisering av vardagslivet och en naturlig inställning till världen som är nödvändigt för individens utveckling i samhället. Denna utvecklingsprocess av tilliten är viktigt för individen, eftersom med hjälp av den utformar individen upp en självidentitet²⁷.

”Under modernitetens betingelser är framtiden alltid öppen, inte bara i termer av tings vanliga kontingents, utan i termer av kunskapens reflexivitet i förhållande till vilka sociala bruk organiseras.”²⁸

Detta innebär att det moderna sociala livets reflexivitet består i att socialt bruk utsätts för kontinuerliga prövningar och reformer. Detta leder till att det sociala livets karaktär aldrig är konstant samt att det huvudsakligt förändras. Eftersom individens/aktörens medvetande om sociala livet grundas på aktörens kunskap om dem, är själva kunskapen om att veta hur man går vidare, en av de konventioner som reproduceras i mänskligt verksamhet²⁹. Giddens hävdar att under modernitetens betingelse är framtiden alltid öppen. Modernitetens karaktär, enligt Giddens, struktureras till stor del av tilliten till det abstrakta systemet som grundas på expertisens trovärdighet. Det abstrakta systemet är ofta relaterad till de moderna institutionerna. Experternas kunskap är nödvändigt för individens utveckling. Tillit till denna kunskap är en av drivfaktorerna som gynnar samhälls utveckling. Mötet med representanter för den abstrakta system är dagliga och har en liknande trovärdighets karaktär som vänskap. Det är viktigt att ta upp att representanter för det abstrakta systemet kan vara läkare, lärare eller affärsbiträde som man har regelbundet kontakt med. Förtroende till experterna i det abstrakta systemet präglar starkt vardagslivet i den moderna³⁰.

”Tillit är således inte så mycket ett plötsligt beslut att göra en satsning som ett tyst accepterande av det faktum att omständigheterna är sådana att andra alternativ är uteslutna.”³¹

Det är viktigt att inte bli lurad och uppfatta detta som ett slags passivt beroende som man har motvilligt get sitt samtycke till. Individen har valmöjligheter och tillit varierar från expertis till expertis³². Vardagen domineras av en reflexiv tillämpning av kunskap,

---

26 Giddens, A. (1997). *Modernitet och självidentitet*; Göteborg: Daidalos

27 Giddens, A. (1996). *Modernitetens följder*; Göteborg: Daidalos

28 Ibid. s. 84

29 Ibid. s. 43

30 Ibid.

31 Ibid. s. 89

32 Ibid.

alltså i den allt mer öppna och globala världen omprövas kunskapen dagligen. Detta ändrar också synen på kunskap som nu antar en mer reflexiv form och erbjuder analys möjligheter samtidigt som den skapar utrymme för förändringar. Den gamla uppfattningen enligt vilken ”att veta” är lika med ”att äga visshet” försvinner under modernitetens förutsättningar³³.

Giddens blir aktuell i min uppsats i det sista kapitlet, som innehåller en öppen diskussion. Tanken är att teorin i frågan ska förtydliggöra en diskussion kring den nutida samhälls utvecklingen och dess påverkan på läraryrket.

Dialogens många ansikten

En annan intressant aspekt som spelar en central roll i det alltmer globala samhället är språket. ”*Det grundläggande faktum när det gäller vidmakthållandet av verkligheten är alltså den fortlöpande användningen av samma språk.*”³⁴ Genom användning av samma språk bidrar människor till vidmakthållandet av andra människors verklighet. Betydelsen som språket har för sammanhållandet av individer i ett samhälle har vid flera tillfällen gett upphov till formning av pedagogiska frågor. Även i detta fall kan man inte undvika att prata om läraryrkets anknytning till begreppen språk och dialog.

Kunskap som en aktiv handling är något jag vill lyfta upp i denna text som ett intressant och viktigt tankesätt. Det är viktigt att man betraktar kunskapen som en följd av informationen som individen inhämtar under sin utbildning. Man får inte förbise att kunskapen alltid ingår i ett mänskligt och därmed i ett socialt och kulturellt sammanhang. Detta leder till att relationen mellan begreppen kultur och kunskap bildas, som i sin tur betonar språkets betydelse för utbildningsformerna och för lärandet i helhet. En eftersträvning att förstå det som yttras samt erkännande av resänterande informationen som giltigt, blir viktigt för individens ”lärande”. Språket har en inneboende koordinerande kraft, där bra argument övertygar genom insikt.

Upprätthållandet av social ordning inträffar genom den aktiva kommunikationen, språket i sig och användandet av det. Detta sker i syfte med att förenkla integrationen mellan människor. I vilken uträkning är det möjligt, är en fråga som man kan ställa sig. Beach anser att den sociala reproduktionen som den framstår i dagens skola är en återspeglning av samhällsklasser utanför skolans grindar. Skolan är ett medel som samhället använder sig av för att reproducera ideologier, regler, normer och värderingar³⁵. Beach, ser skolan som en reproduktionsapparat som producerar människor med gemensamma värderingar.

Dialog samt språket som används, är en annan intressant pedagogisk fråga som är representerad i artiklarna, i både vardagsjournalistik och de vetenskapliga tidskrifterna. Abdeljalil har i sin forskning berört debatten kring den pedagogiska dialogen där maktperspektivet dominerar diskussionen och understryker språkets betydelse. Som följd kommer frågan om hur man egentligen definierar begreppet dialog. Jag vill i denna

---

33 Giddens, A. (1996). *Modernitetens följder*; Göteborg: Daidalos

34 Berger, P. & Luckmann, T. (1979). *Kunskapsociologi*; Stockholm: Wahlström & Widstrand; s 179

35 Beach, D. (1999). ”Om demokrati, reproduktion och förnyelse i dagens gymnasieskola”; *Pedagogisk forskning i Sverige*; årgång 4; nr 4; s 361

uppsats utgå från Molanders definition. Utifrån den är dialogen en inbjudan till en kommunikation individer emellan, men kan även ses som en kommunikation mellan individen och texten. Denna definition har sina rötter i Sokrates tankar kring dialogens betydelse för motivation och intresse³⁶. De nödvändiga faktorerna för dialogens utveckling är alltså motivation och intresse.

Vikten av att föra en dialog samt aktivt deltagande av alla partner i dialogen behandlas i Abdeljalils artikel "*Pedagogy of the Oppressed and the Challenge of Multicultural Education*". Han diskuterar den kristen-humanistiska människosynen som ligger till grund för Freires pedagogik, vilken han sin forskning utgår från.³⁷ Människan har i grunden stora inneboende värden och har kapacitet att utnyttja dessa om hon bara får möjlighet till det. Inspirerad av Freire anser Abdeljali att den situationen vi idag har i skolorna med segregerade klasser är en återspeglning av samhällets struktur och därmed en stor politisk fråga.

The oppressed, är uttryck för de minoritetskulturerna i samhället som används av Abdeljalil för att förtydliga Freires tankar kring minoritetskulturer och deras betydelse för den pedagogiska utvecklingen och mångfalden i lärandeprocessen. En kritiskställning mot den traditionella undervisningen förmedlas. I denna undervisning finns två aktörer, en undervisande lärare och en tålmodigt lyssnande elev. Det som lärs ut förmedlas av en som antas ha "*de rätta kunskaperna*". Denna form av "*banksyn*" på undervisningen innebär att den blir en akt av insättning, där eleverna är banken och läraren är den som sätter in och förmedlar kunskap. I stället för att ingå en dialog och kommunicera med eleverna ger läraren ut tillkännagivanden. Det tragiska med detta undervisningssystem är att eleverna själva till slut blir ett offer för lagring av kunskap. Utan dialog, utan en medvetenhet om världen och människans situation kan eleverna varken förändras eller utvecklas och bli verkligt mänskliga³⁸.

Undervisningen karaktäriseras av en förmedlings process, där den starkaste kulturen i samhället utnyttjar sina medel för att betona sina aspekter som allmängiltiga. Abdeljalil betonar i sin forskning, vikten av att hålla dessa tankar i gång och lyfta upp paradoxen som finns kring den mångkulturella utbildningen. Utbildningen i sig domineras ofta av en strävan att förstärka majoritetskulturen. Han problematiserar även relationen mellan lärare och elev. Läraren ingår i en interaktion med klassen och denna påverkar honom/henne. Ändå väljer läraren att inte "fullfölja" interaktionen och låta eleverna vara aktiva i en dialog utan fortsätter med att "sätta in" kunskapen i deras hjärnor.

Abdeljalil skriver, med hänvisning till Freire, att läraren inte betraktar egen reflekterad kunskap som sin egen, utan som ett föremål för sin och elevernas reflektion. I denna interaktion lärarens kunskap bör inte betraktas som resultat av hans/hennes personliga presentation, utan som ett resultat av interaktionen med eleverna. Abdeljalil föredrar en konstruktiv dialog, som en eftersträvande form av undervisning. Eleverna skulle så leddes inte bli passivt mottagande utan kritiska medundersökare i dialogen. Denna syn på inläring går hand i hand med att kunskap ständigt är i en rörelse framåt. I den öppna dialogen mellan läraren och eleven stimuleras nyfikenhet och reflektion. Eleverna är

---

36 Molander, B. (2000). *Kunskap i handling*; Göteborg: Daidalos AB

37 Abdeljalil, A. (2001). "Pedagogy of the Oppressed and the Challenge of Multicultural Education"; *Interchange*; volume 32; issue 3; pages 271- 293; ISSN 08264805

³⁸ Ibid.

ständigt beredda att ta tillvara på kunskapen som en utmaning att utveckla och förändra och därmed blir de en aktiv part i formning av samhällsstrukturen. Dialogen i en mångkulturell miljö är av stor betydelse, hävdar Abdeljalil³⁹.

När man diskuterar utbildningsmetoder samt dialog i klassrummet är det ovanligt att begreppet elevinflyttande kommer in. Jag vill påpeka att definitionen av begreppet elevinflyttande är bred. Därför avgränsar jag mig till Eva Forsbergs definition av elevinflyttandet som betonar delaktighet i beslutsprocessen tillsammans med elevens valmöjlighet, deras delaktighet i planering, genomförandet och utvärdering⁴⁰. Enligt denna definition ökar trycket på läraren, eftersom elevinflyttandet medför ett ökat ansvar parallellt som det skapar ett dilemma kring tolkningen av målsättningen⁴¹. På ena sidan har vi situationen där eleven får rollen att agera. Eleven nu bemöts som självständig individ utanför skolsituationen. Samtidigt är han/hon är p.g.a. skolsituationen beroende av läraren även om själva skolsituationen förespeglar motsatsen⁴².

I undervisningen är läraren aktiv och leder dialogen med eleverna, vilket enligt Liljestränd, onödigt komplicerar kommunikationen i klassrummet⁴³. Vad hon menar är att läraren styr för mycket dialogens utformning. Detta antagande i kombination med Abdeljalils är intressant för min uppsats eftersom den problematiserar situationen jag vill lyfta upp i denna kontext; Hur förhåller sig sex yrkesverksamma lärare till situationen *multietniskt klassrum*? Utövande av den konstruktiva dialogen skulle bidra till ökad kulturpluralism i samhället. Abdeljalil lägger tonvikten på förståelse av de sammanhangen samt synliggörandet av sociala relationer i det sociala rummet. Samtidigt betonar han, inspirerad av Freire, att de grundläggande pedagogiska problemen inte bara är till sin natur pedagogiska utan att de färgas djupt av de politiska och ideologiska strömmar som dominerar samhället.

---

39 Abdeljalil, A. (2001). "Pedagogy of the Oppressed and the Challenge of Multicultural Education"; Interchange; volume 32; issue 3; pages 271- 293; ISSN 08264805

⁴⁰ Forsberg, E. (2004). "Elevinflyttande och elevcentrerad undervisning – som hand i handske, eller...?" I Englund, T red. *Skillnad och konsekvens*; Lund: Studentlitteratur; s 79-102

⁴¹ Liljestränd, J. (2004). Klassrummet som arena för diskussioner. I Englund, T red. *Skillnad och konsekvens*; Lund: Studentlitteratur; s 107-119

⁴² Ibid.

⁴³ Ibid.

Metodologiska övervägandet

Detta kapitel är indelat i olika avsnitt, varav den första behandlar själva diskussionen kring metod valet. Därefter följer avsnitt om forskningsprocessen, intervjusituationen, etiska ställningstagande samt en sektion som behandlar mitt urval av intervjupersoner. Avslutningsvis reflekterar jag över de problemen jag mött på vägen och den inverkan dessa har haft på min undersökning.

Val av metod för datainsamling

För att kunna besvara min frågeställning är jag tvungen att fördjupa mig i de olika forskningsansatserna. Inblick i dem skulle hjälpa mig få struktur för mina tankar och hitta den *bästa* vägen till svaren jag efterlyste. Metod ska vara ett hjälpmedel för forskaren men inget mål i sig, menar Bryman. Innan jag började med empiriska delen av uppsatsen var jag tvungen att noggrant överväga vilken information vill jag samla in. Varje metod i grunden är framtagen för att assistera forskaren vid insamling av en viss typ information i en viss situation. Därför har valet av den metodologiska ansatsen av stor betydelse för studiens resultat⁴⁴. Det vanligaste handlingsmönstret är att valet av forskningsansatserna utformas med hänsyn till information som dessa ansatser förser oss med. Vidare skall man ha hänsyn till vilken relevans för problemformuleringen har data som har samlats in.

Innan jag påbörjade min uppsats avvägde jag vilken metodologiskansats är mest berikande för min uppsats. Detta med tanke på att det är enbart utifrån syftet som ett bra val av metodologisk ansats kan formas⁴⁵. Givetvis är det också viktigt att man som forskare är väl medveten om valmöjligheter gällande olika forskningsstrategier och vetenskapliga inriktningar samt i vilka situationer dessa är lämpliga⁴⁶. Avsikten med min uppsats är att förstå och undersöka hur lärare som undervisar i en mångkulturellmiljö upplever sin situation med alla medföljande aspekter.

Den kvalitativa metoden riktar sig till undersökningar med en närhet till det som studeras. Det unika är det viktiga i kvalitativa metoden och man har stora tolknings- och analys möjligheter. Kvalitativa metoden möjliggör också att de olika forskningsansatserna anknyts till undersökningens syfte. Det vanligt förekommande är att samhällsvetenskaplig forskning indelas i en diskussion om kvalitativa och kvantitativa forskningsmetoder⁴⁷.

Ett sätt att smala in människors åsikter är att dela ut ett frågeformulär. Enlig Halvorsen är det mest förekommande metoden⁴⁸.

---

44 Bryman, A. (2002) *Samhällsvetenskapliga metoder*; Malmö: Liber Ekonomi

45 Ibid.

46 Ibid. s 34 – 35

47 Ibid.

48 Halvorsen, K. (1992). *Samhällsvetenskaplig metod*; Lund: Studentlitteratur

Detta är något som även jag hade kunnat göra om jag efterlyste den allmänna upplevelsen av klassrummet. I detta fall hade jag kunnat formulera ett antal frågor som skulle vara korta och direkta, men frågan är om det skulle ge mig svar på min frågeställning. Detta hade lett till en omfattande insamling av fakta, men metoden skulle inte leda mig till lärarnas personliga upplevelse. Frågeformulär är inte den enda sättet att samla in informationen, jag funderade också på att använda mig av en enkät eller en s.k. strukturerad intervju. Enkäter som självadministrerande omfattar frågor vars tolkning är individ baserad vilket leder till att risken för misstolkningar ökar⁴⁹. Hade jag valt någon av ovannämnda metoder hade det resulterat i att jag hamnade in på det kvantitativa fältet.

Den kvantitativa metoden är spännande eftersom den används vid mättandet av olika företeelser, där man eftersträvar information om många undersöknings enheter⁵⁰. Den kvantitativa metoden skulle kunna ge mig en någorlunda bild av hur lärarna upplever sitt yrke men den personliga och unika skulle förloras. Därför traskade jag vidare och undersökte möjligheterna att använda mig av intervjuer. Jag var övertygad om att i en kombination med intervjuer skulle enkäter kunna ge mig en bredare bild av verkligheten jag undersöker. En varningsklocka pinglade i mitt huvud; det blir för stor uppgift du tar på dig, avgränsa dig.

Efter en omsorgsfull analys av de olika forskningsansatserna fann jag som sagt att enda sättet att förstå och undersöka hur yrkesverksamma lärare förhåller sig till situationen *ett multietniskt klassrum* är att intervjua dem. Det är den empiriska världen och inte konstruerade modeller av den som ger svar på frågor som finns om verkligheten⁵¹. Både den kvalitativa och den kvantitativa metoden inkluderar intervjutekniken, men strukturen skiljer sig markant.

I början riktades tankarna mot den standardiserade forskningsintervjun. Den bygger på omsorgsfullt formulerade och avvägda frågor. Denna intervjumetod bygger på slutna frågor där alla informanter får samma frågor och möjligheten till följd frågorna eller motivationen kring de givna svaren försvinner⁵². Jag ansåg att detta skulle påverka slutresultat av min undersökning p.g.a. att risken att bli inlåst i egna ramar ökar möjlighet att inte komma åt informanternas egna verklighetsuppfattningar.

Dessutom var jag tveksam om denna metod skulle hjälpa mig besvara min frågeställning eftersom den efterlyste en personlig och unik upplevelse av situationen. Enligt Kvale är det den kvalitativa intervjun som ger kunskap i ovannämnda problematisering då språket/samtalet är grunden till alla mellanmänskliga interaktioner⁵³. I samtalet får vi ta reda på andra människors känslor, deras livserfarenheter och verklighets uppfattningar. Denna kunskap uppnås genom ett intersubjektivt samspel mellan forskaren och intervjupersonen. Närhet till källan skapar en unik mellan mänsklig situation där samspelet mellan intervjuaren och den

---

49 Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*; Lund: Studentlitteratur; s 87

50 Bryman A. (2002) *Samhällvetenskapliga metoder*; Malmö: Liber Ekonomi

51 Blummer, (1969). *Symbolic Interactionism*; California: University of California Press

52 Halvorsen, K. (1992). *Samhällsvetenskaplig metod*; Lund: Studentlitteratur

53 Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*; Lund: Studentlitteratur

intervjuade gör båda till subjekt. Denna tankegång i relation med mitt syfte hjälpte mig att välja just den kvalitativa intervjun som verktyg.

Intervjuaren ska hela tiden vara öppen för nya och oväntade aspekter, fenomen och detta leder i sin tur till att en möjlighet för formulering av nya frågor och funderingar uppstår⁵⁴.

”Om man vill veta hur människor uppfattar sin värld och sitt liv, varför inte prata med dem? I ett intervjusamtal lyssnar forskaren till vad människor själva berättar om sin livsvärld, hör dem uttrycka åsikter och synpunkter med sina egna ord, får reda på deras uppfattning om den egna arbetssituationen och familjelivet, deras drömmar och förhoppningar” 55.

Enligt Knut Halvorsen karakteriseras den kvalitativa ansatsen bland annat av närhet och inlevelse samt av det osystematiska, ostrukturerade och informella tillvägagångssättet i intervjun. Men även av ett *jag och du* förhållande mellan intervjuare och informant, samt förståelse och intresse av det särregna och det unika⁵⁶. Den förståelse och den nya kunskapen jag eftersöker finns i den empiriska verkligheten och det är till den jag måste vända mig för att förstå, upptäcka, uppleva och medkänna.

Forskningsprocessen

Användningen av kvalitativa intervjun i min undersökning möjliggör en rad tolkningar som i sin tur baseras på de svar jag har fått av mina intervjupersoner. Att sedan kunna förstå och kunna tolka förutsätter empati, förmågan att sätta sig in i forskningsobjektet. Eftersom undersökningen bygger på förståelse av människor (lärarna), känslor och upplevelser, kan jag använda mig av den kvalitativa intervjun. Genom mina intervjuer samlar jag in tolkningar av verkligheten som jag sedan analyserar. Människor ständigt är inblandade i tolkningsprocesser och att det är viktigt att man verkligen förstår dessa processer⁵⁷.

Våra möten med omgivningen är aldrig förutsättningslösa. Genom förutsättningar bestämmer man vad som är förståeligt eller oförståeligt och detta präglar vårt sätt att möta världen och verklighet⁵⁸. Den typen av data som jag har samlat in för denna studie om lärarna i en mångkulturell miljö kan således inte vara helt objektiv. Jag tycker att det är viktigt att jag som forskare är medveten om i vilken utsträckning min forskning, speglar min egen förförståelse som inbegriper mina förställningar, åsikter, värderingar, livserfarenheter osv. Min önskan var att jag åtminstone till en viss del kunnat frigöra mig från mina föreställningar genom att vara medveten och uppmärksam på mig själv och mina tankar. Forskningsprocessen är en kontinuerlig process⁵⁹. Därför har jag arbetat ganska öppet under hela forskningsprocessen utan några klara inramade gränser.

---

54 Andersson, E (1995). *Som man frågar får man svar*; Stockholm: Rabén Prisma

55 Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*; Lund: Studentlitteratur; s 9

56 Halvorsen, K. (1992). *Samhällsvetenskaplig metod*; Lund: Studentlitteratur

57 May, T. (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*; Lund: Studentlitteratur

58 Gilje, N & Grimen, H. (1992). *Samhällsvetenskapernas förutsättningar*; Göteborg: Daidalos

59 Hammersly, M. & Atkinson, P. (1997). *Ethnography. Principles in practice*; London: Routledge

Jag har låtit min uppsats växa fram samtidigt som jag alltid har försökt att ha syfte i åtanke som ett täckande moln över mina tankar. Allt i eftersträvan att åstadkomma reflektioner kring själva materialet.

Etiska ställningstaganden

Som forskare måste man ha en klar etisk ram under sin forskningsprocess. Den viktigaste frågan som forskaren måste ställa till sig själv är hur undersökningen kommer att påverkas av hans/hennes roll. Det är viktigt att forskaren inte bara undersöker för undersökningens skull utan i ett förbättrande syfte⁶⁰.

Hänsyn till eventuella oönskade effekter av undersökningen måste övervägas i samband med undersökningens syfte. Konfidentialiteten är väsentlig i en undersökning. Därför var det viktigt att inta en bestämd ställning till hur informationen som förkommer under intervjuerna ska behandlas innan och under min forskningsprocess.

I och med att jag försökte komma åt intervjupersonerna via deras överordnade, var jag tvungen att försäkra mig att deras deltagande i min undersökning verkligen är frivillig. Detta kan beaktas som ett av de enda etiska problemen jag brottades i min undersökning. Det var viktigt att möjliggöra för mina intervjupersoner att få välja vilka frågor de vill besvara. Jag gav de även en möjlighet att inte besvara frågor de upplevde som känsliga.

I en gruppintervju är det viktigt att man enskilt pratar med varje deltagare för att försäkra sig att de känner sig bekväma att intervjuas i en grupp. I situationen som uppstod skulle mina två intervjupersoner tvingas öppna upp för sin arbetskamrat om de inte ville ha honom medverkande. Som tur visade sig att mina intervjupersoner såg inget negativt i den oplanerade utökningen i mitt privata samtal med de efter intervju personen.

Intervjusituation och intervjuguide

Min undersökning baseras på fyra inspelade intervjuer med sex intervjupersoner. Materialet omfattar samtal med sex yrkesverksamma lärare. Vid den ena av intervjutillfällena är det flera personer som deltar i samtalet, vilket leder till att intervjun i frågan betraktas som en gruppintervju. Gruppintervjun krävde större uppmärksamhet för att kunna tolka den rätt var det viktigt att uppmärksamma i fall gruppträck förekom i intervjun.

Jag valde att använda den formella men halvstrukturerade intervjun som karakteriseras av en ostrukturerad intervjuguide. Samma intervjuguide användes även vid gruppintervjun. Metoden i frågan, innebär att man använder sig av en intervjuguide med ett antal temaområden och öppna frågor kring dessa. Intentionen är att respondenterna skall få i princip likartade frågor kring de teman som är uppsatta. Ordningen i vilken olika tema behandlas kan variera och anpassas från den ena intervjusituationen till den

---

60 Kvale, S. (1997). Den kvalitativa forskningsintervjun; Lund: Studentlitteratur

andra⁶¹. De teman områden jag har använt mig av är: upplevelse av läraryrket, kulturmötet i klassrummet samt utbildning.

Avsikten med tema indelningen av intervjuguiden, var att lämna utrymme för intervjupersonerna att tala om det som var viktigt för dem, samt ge mig själv möjligheten att ställa spontana följdfrågor. Fördelen med öppna frågor är att intervjupersonen inte är begränsad i sina svar. Detta medför risken att svaren blir svåra att jämföra, men samtidigt innebär det en större variation i datainsamlingen⁶².

Intervjun från skillnad av enkäter och andra undersöknings metoder är stark förankrad med interaktionen mellan informanten och intervjuaren. Den verbala kommunikationen ligger till grund för användning av denna undersökningsmetod. Hur man inleder intervjun kan påverka hela intervjusituationen. Eftersom intervjun bygger på interaktionen är det av stor vikt att själva intervjuaren, är uppmärksam på andra kommunikations medel utöver det verbala språket. Om man är uppmärksam på de alternativa kommunikationsuttrycken, t.ex. gester, tonläge, tonfall, ansiktsuttryck mm., kan man lyfta upp och fånga helheten. Lika viktigt är medvetande om signaler som intervjuaren själv förmedlar under intervjutillfällena. Stor betydelse för utveckling av intervjusituationen har intervjuarens förmåga att skapa en förtroendefull atmosfär som är grunden en lyckad intervju.⁶³ I min intervjuteknik betonades tilltron. Detta gjordes genom en inledande fas med en kort presentation av mig och informanten och avslutades alltid med en *uppföljning*⁶⁴ där intervjupersonerna fick möjlighet att fritt resonera kring diskussions ämne.

För att undvika att för ofta bryta ögonkontakt med mina intervjupersoner, har jag valt att spela in alla intervjuer. Detta gav mig även möjlighet att återuppleva samtalet genom att lyssna på dem. Intervjuerna var spridda på en längre tids linje vilket skapar utrymme för reflektioner kring mitt sätt att intervju. Alla intervjuer utfördes i lärarnas arbetsmiljö vilket gav mig en inblick i skolans värld. Intervjuerna varade mellan fyrtiofem minuter upp till en och en halv timme. Alla intervjuer transkriberades ordagrant. Detta upplevde jag som den mest krävande delen av uppsatsskrivandet. Valet av metoden vid transkriberingen grundas på Kvales uppmuntran att fånga hela budskapen. Med ljud som *hm* och *skratt* samt *långa pauser* kan man uppmärksamma möjliga förändringar i yttrandet som bildas i relation med de uttalade orden⁶⁵. I både resultat och diskussions del använder jag följande modell ... //... för att visa att paus i uttalande förekommer. Syftet är att helheten ska förmedlas.

Jag upplevde det som viktigt att mina informanter berättade för mig vad de ansåg vara viktigast i deras yrkesvardag. Intervjuguiden fungerade enbart som ett hjälpmedel. Min intervjuteknik, vill jag beskriva, som ett spontant men utfrågande samtal. Detta gjorde jag i strävan efter ett lite mer avslappnat samtal där intervjupersonerna gärna delade av med sig sina tankar.

---

61 Andersson, E. (1995). Som man frågar får man svar; Stockholm: Rabén Prisma

62 Ibid.

63 Ibid. s 172

64 Kvale, S. (1997). Den kvalitativa forskningsintervjun; Lund: Studentlitteratur

65 Kvale, S. (1997). Den kvalitativa forskningsintervjun; Lund: Studentlitteratur

Att få tillträdde - deltagare

Urvalet av mina intervjupersoner grundades på tre huvudkriterier: de skulle vara yrkesverksamma som lärare, de skulle ha en svensk högskoleutbildning och de skulle vara aktiva i en multietnisk/mångkulturell miljö. Att vara verksam i en mångkulturell miljö innebär i detta sammanhang, att de undervisar i ett klassrum där det finns representanter från andra kulturer och nationaliteter utöver den svenska.

Mina intervjupersoner var i åldern 28 till 45 år. Jag har eftersträvat att inkludera både män och kvinnor i min undersökning och resultatet blev fyra kvinnor och två män. Detta skapade en obalans och underminerade möjligheten att undersöka genuspåverkan i mitt syfte. Jag har vidare varit noga med att informera mina intervjudeltagare om möjligheten att behandlas helt konfidentiellt. I redovisning av mitt resultat kommer jag att försöka framställa materialet så neutralt som möjligt⁶⁶.

Självselektion användes i valet av intervjupersoner. Med självselektion menar jag i detta sammanhang att intervjupersonerna, efter min förfrågan, själva har valt att delta i undersökningen. Via hemsidor på nätet kom jag i kontakt med flera skolor i Burlövsområdet. I samtliga fall kontaktade jag skolans rektor först och presenterade min studie samt min eftersträvan att erbjuda lärarna att delta i min undersökning. Efter att jag hade fått rektors samtycke, publicerade jag en ”efterlysning” genom skolans e-post lista. Jag sökte efter lärare som ville dela av med sig sina erfarenheter och bidra till en bredare uppfattning av hur det är att vara lärare i ett mångkulturellt klassrum. Genom de tillgängliga e -post adresserna kom jag i kontakt med ett antal lärare som ville medverka i min undersökning. Från fem skolor jag kontaktade i första omgången var det lärarna från två skolor som besvarade mitt brev. Eftersom jag fortfarande saknade ett antal intervjupersoner kontaktade jag ytterligare två skolor och fick positiv respons från den ena skolan.

Mitt mål var att göra sex intervjuer men eftersom de kontaktade personerna inte visade tillräckligt stort intresse fick jag nöja mig med fem intervjupersoner. I senare skedde ändrade sig fyra av fem personerna som anmälde sig och ville inte längre delta i undersökningen. Det stora bortfallet berodde på stressade arbetstider och för lite utrymme i arbetsschema. Att helt undvika bortfall är en omöjlig uppgift. Problemet när det händer är att resultaten kan bli snedvridna⁶⁷. I mitt fall var bortfallet så stort att det var omöjligt att genomföra undersökningen.

För att undvika bortfallet bör forskaren anstränga sig för att få så god kontakt med intervjupersonerna som möjligt⁶⁸. Själv anser jag att så bortfall som jag fick i orsakades av en bristfällig relation mellan mig och intervjupersonerna. Jag fick aldrig motivera mina intervjupersoner genom ett ansikte mot ansikte samtal. Relationen blev istället ganska opersonlig och anonymt eftersom den baserades på utbyte av e-post breven. Detta tror jag underlättade för intervjupersonerna att ställa in sitt deltagande i undersökningen.

---

66 Kvale, S. (1997). Den kvalitativa forskningsintervjun; Lund: Studentlitteratur s.106

67 Andersson, E. (1995). Som man frågar får man svar; Stockholm: Rabén Prisma

68 Ibid.

Tack vare en av intervjupersonerna samt en av mina vänner som inträdde i rollen som kontaktperson kom jag i kontakt med nya intervjupersoner. Dessa möjliggjorde slutförandet av min undersökning.

Problem som uppstod

Att göra en undersökning är som att åka berg- och dalbana, precis när man tror att man har nått en topp kommer en smäll och man rasar ner i djupet. I detta fall var svårigheterna nära kopplade till intervjupersonerna. Från början hade jag varit i kontakt med ett antal skolor och detta resulterade i att sex lärare anmälde sig till att delta i min undersökning. När jag senare tog kontakten med dem för att bestämma tid visade det sig att deras intresse för deltagande inte var stor. Bara en av sex ställde upp på att bli intervjuad. Detta resulterade i en tidskrävande sökandet efter nya intervjupersoner och tog mycket längre tid än jag har förväntat mig. Det positiva är dock att lärarna som till sist intervjuades är verksamma i olika miljöer, vilket jag anser är berikande för uppsatsen.

Ett annat problem var den oförutsägbara utökningen av deltagare vid gruppintervjun. Jag ville nämligen göra en intervju med två lärare när det plötsligt en lärare till klev in i lärarrummet, där intervjun utspelades. Han blev intresserad av samtalet och frågade om även han kunde delta i intervjun vilket ledde till att jag ställdes inför yttligare ett etiskt problem som beskrivs i tidigare avsnitt. Det blev en intressant intervjusituation där jag lärde mig att det är mycket som kan överraska en och påverka ens undersökning. Det är omöjligt att alltid råda över intervjusituationen.

En inblick i läraryrke

Kommande texten innehåller en presentation av det empiriska materialet på vilket grundas den kommande diskussionen i kapitel fem. Presentationen omfattar svar av intervjupersoner gestaltad i tre områden. Dessa tre områden, som även intervjuguiden är uppdelad i är: upplevelse av läraryrket, kulturmötet i klassrummet, samt utbildning.

Frågorna var alltså relaterade till omständigheter som undervisningsprocessen, upplevelse av lärarrollen i samhället och reflektion kring kulturmötet. Under intervjuerna eftersträvade jag ett mer informellt samtal där intervjupersoner fick möjligheten att berätta öppet och resonera kring frågorna. Vid presentationen av respondenterna används fingerade namn. Avsikten med detta är att skydda deras integritet. En av mina intervjupersoner önskade att jag i min uppsats bortser från att öppet redogöra namnet på skolan där intervjupersonerna är verksamma i. Eftersom jag anser att skolans namn inte är väsentligt för min undersökning som lägger fokus på läraren, ser jag inga hinder i att respektera lärarens önskan.

Under hela intervjuprocessen har jag tagit del av lärarnas syn på deras yrkessituation, samt strävat efter att fånga upp de insikterna som uppstår hos lärarna i kontakt med det multietniska klassrummet. Den verklighetsbilden presenteras i kommande texten. Avsnittet kommer således att behandla upplevelse av lärarrollen med betoning på yrkesverksamma lärare. Ur detta kan man vaska fram det som berör olika roller av yrket

i frågan samt sådant som behandlar de förändringar vårt samtida samhälle genomgår och har genomgått.

Presentation av intervjupersoner

Intervjupersonerna är en grupp yrkesverksamma lärare som består av fyra kvinnor och två män. Samtliga respondenter är i åldern mellan 28 och 45 år och är verksamma i region Skåne som lärare på högstadiet. Jag har valt att kalla dem för Emma, Lina, Marie och Veronica samt Tony och Anders. Det intressanta är att tre av intervjupersonerna är verksamma i storstadsmiljön medan de andra arbetar i mindre kommuner.

Innan en presentation av deras upplevelse av det mångkulturella klassrummet inleds tillkommer en kort introduktion av intervjupersoner. Första intervjuperson är **Veronica**. Veronica är lärare i en liten skola i en mindre kommun. Hon har jobbat som lärare i sex år nu och har varit verksam i olika skolmiljöer. Sin yrkeskarriär började hon i Malmö. Hon minns sina första år med skratt och berättar om den turbulenta vardagen han upplevde under sina år där.

Lina undervisar på en skola i Malmö. Hon undervisar *bilinguala klasser*, det vill säga de eleverna som har valt att läsa en del av sina ämnen på engelska. ”Detta är då elever som är lite mer studiemotiverade än den stora massan här”, säger Lina i sin beskrivning av eleverna hon undervisar. Lina har kommit till skolan direkt efter Lärarhögskolan och är verksam på skolan sen fyra år tillbaka.

Lina liksom **Marie** deltog i min gruppintervju eftersom båda jobbar på samma skola och har varit anställda där lika länge dvs. i fyra år. Marie är till skillnad av andra lärare som deltog i undersökningen, lärare i ett mer praktiskt ämne. Hon är textillärare och undervisar mest i textil slöjd men är även lärare i franska. Marie undervisar i klasser från fyran upp till nian samt även i bilingualklasserna. Dessutom också, till skillnad från andra lärare som medverkar i empiriska studien, undervisar Marie textil slöjd i de förberedelser klasserna. Förberedelse klasser består av elever som har precis kommit i kontakt med det svenska skolsystemet och vars kunskaper i svenska är mycket begränsade.

Tony var också en av dem som deltog i gruppintervjun. Jag vet väldigt lite om honom eftersom han anslöt sig spontant under tiden intervjun utspelades och blev aldrig riktigt presenterad. Jag har valt presentera Tonys svar i resultatet för att även han bidrog med intressanta aspekter kring läraryrkets upplevelse av det mångkulturella klassrummet.

Anders var en av de äldsta intervjupersonerna med störst erfarenhet. Han undervisar i engelska, svenska och historia på en skola i Malmö kommun. Han har varit längre *ute på fältet*, som han uttrycker det och anser att han har samlat på sig en del erfarenheter. Han har undervisat i mindre skolor i små kommuner. Anders berättar att han har flyttat mycket under sitt yrkesverksamma liv som lärare. Därför har han haft möjligheten att se skillnader mellan en storstads och en småorts miljö när det gäller skolan och samhälle i övrigt.

Sjätte intervjuperson är **Emma**. Emma berättar hur hon vandrade i sin utbildning. Från början ville hon bli lärare men efter några år på Lärarhögskolan blev hon allt mer intresserad av teologi och religionskunskap. En tid funderade hon på att gå vidare med sina studier och börja på forskarprogrammet, men till slut var kärleken till

undervisningen starkare och hon blev historie- och religionslärare på gymnasienivå. Nu jobbar hon som SO, historie- och religionslärare. Hon har arbetat på samma skola i nästan fem år.

Upplevelse av läraryrket

Under mitt samtal med intervjupersonerna framkommer en varierande bild av läraryrket. Det som är gemensamt för alla intervjupersonerna är att deras egen upplevelse av yrket skiljer sig från uppfattningen de hade när de valde yrket.

”Det var inte som man hade trott...//... Eller det var... //...nog lite blandat. Jag kan säga att ...//... när man själv gick i skolan och efter det, har man hela tiden haft en bild av att lärarna på något sätt var så här...//... mest normala i samhället. ”Lagom människan”, den som inte var extrem på något håll och den som hade kanske, sunda värderingar och var liksom en trevlig människa, eller sådär. Men, jag kan säga att man ganska snabbt upptäckte att sån inte var lärare. Utan, lärare speglar verkligen andra delar av samhället. Vilket förvånar mig lite, måste jag säga. För jag har väntat mig lika människor, tror jag, inom läraryrket.” (Lina)

Min andra intervjuperson tar upp skillnaden hon upplevt mellan den teoretiska delen, alltså själva utbildningen på Lärarhögskolan och verkligheten.

”Det man lärde sig på Lärarutbildningen, det kändes som väldigt enkel verklighet. Så och så gör man, så och så funkar det. Barnen sitter tyst och lyssnar, och de förstår med en gång, men verklighet är helt annorlunda.” (Marie)

Gång på gång får jag höra att verkligheten de mötte var hårdare än de förväntat sig. Hårdare i den beteckningen, att det finns så mycket fenomen man inte kunde förutse. Tony berättar om hans första kontakt med mobbingen. *”Det var så svårt för mig att förstå att det har pågått så länge rakt framför ögonen på mig”*, säger Tony. Han är inte ensam om att ta upp exempel på situationer där man som lärare ska ingripa utan att kanske riktigt veta hur.

”Man kanske ägnar en eftermiddag på Lärarhögskolan och pratar kanske om en mobbing fall eller så här. Men allt detta här...//... vad händer när eleven kommer ut och är homosexuella...//... om föräldrar ringer och skriker på en...//... vad händer vid allvarlig mobbing...//... vad händer när eleven dör här...//... Alla såna reella verkligheters fall existerar inte på Lärarhögskolan. Och det har vi verkligen fått lära oss här, den hårda vägen” (Lina)

I uttalandet om upplevelsen av läraryrket framgår även att det finns en stor känslomässig press på läraren.

”Man bryr sig, om ungarnas öde. Man kanske är inte engagerad i hur de har det hemma... men man berörs. Det är jätte tunga bitar...//... Om man har föräldrar som ringer hem som mår dåligt som gråter...//...” (Marie)

Att vara till hands och på sätt och vis blandas in i saker som man kanske inte riktigt förstår, kan vara tufft, säger Tony. Han berättar om sina upplevelser där eleverna överför en del av sina personliga problem på läraren, genom att berätta om förhållandena i hemmet, med pojkvännen m.m. Plötsligt är man inte bara pedagog och lärare utan man är så mycket mer. Upplevelse och reaktionerna kring den nya yrkesrollen är delade:

”Man är inte bara läraren och pedagogen ...//... man är även kompis, föräldern...//... kurator, socialarbetare...//...Man har liksom alla de här rollerna i en...//... Undervisningen, känns ibland som den lilla delen vi håller på här... //... Utbildningen och verkligheten skiljer sig.”(Lina)

”Här får man vara, väldigt, väldigt mycket... //... ibland känns det som om man får vara mamma åt visa elever, man får vara syster och vän, och man ska vara lärare... // ... man måste kunna prata med familjen... // ...men man måste hålla distans... // man måste försöka begränsa sig så man inte går och blir en socialarbetare eller något annat. För då löper man risk att man blir utbränd.”(Emma)

Arbetsmiljön man upplever i sin vardag påverkar även samordningen på arbetsplatsen. Som lärare ska man kunna hålla många bollar i luften säger mina intervjupersoner. Deras beskrivning av lärarsamarbete utskiljer sig. Emma upplever lärarna som väldigt sammansvetsade, för det kan vara en tuff miljö ibland. Vi jobbar alla för samma mål, och vi behöver hålla samman annars blir det oerhört jobbigt, säger hon. Medan det finns de som upplever att konflikter med lärarna är något man inte förbereds för genom utbildning.

”Konflikter mellan kolleger...//...konflikter i klassrummet... alla möjliga slags undervisnings situationer...//... Allt sånt är oerhört viktigt, som man lär sig här på plats...//... Sånt är kanske inte heller möjligt att lära sig på Lärarhögskolan.” (Marie)

Utbildning och verklighet skiljer sig, säger mina intervjupersoner. De anser att det behövs mycket mer kunskap och övningar kring konflikthantering.

”Ja, att man helt enkelt plockar in mer reella case, vad händer...//... vad gör man om detta och detta händer... //...Ta upp verkligen alla bitar av vad som händer i skolan, under en dag eller under ett år. Det finns hur mycket som helst. Vi hade dödsfall här på skolan ...//... för något år sen...//... Det hade vi överhuvudtaget inte berört på Lärarhögskolan...//... Man har en krispärm på skolan, som uppdateras kanske någon gång i ? Hm ...//... Jag har faktisk bläddrat genom den. Den fick man när man var ny...//... Det är aldrig så ...//... att man har diskussioner kring den... //... Det funkade i rätt så bra i alla fall, denna gång.” (Lina)

Tålmodig och kreativ, är andra begrepp som förknippas med lärarrollen idag. Man måste kunna anpassa sig till eleven och miljön som man undervisar i, säger Anders. Detta förekommer också i samtal med de andra intervjupersonerna. Idag bemöter man, som lärare, krav på att kunna anpassa sig till utvecklingen i samhället, säger Anders. Även Emma pratar om förändringar inom yrket där man har gått från den *gamla katedern* till en mer dialog strävande undervisningen. För att uppnå de krav som man möter i klassrummet måste man ha varierande arbetssätt. Det är alla intervjupersoner överens om. Man skall också vara kreativ för att fånga elevernas intresse eftersom det är så mycket man konkurrerar med. Inte heller kan man inte förvänta sig av eleverna att de skall sitta tysta och lyssna på allt man säger.

Upplevelse av lärarrollen i klassrummet

Upplevelse av krav som ställs på läraren liksom variationen i undervisningssätt tycks enligt lärarna variera från klass till klass. Lärarrollen i klassrummet påverkas av miljön man undervisar i samt i resurser man har, säger Veronica. Samtliga intervjuande pratar om de ekonomiska resurserna som påverkar själva miljön i vilken undervisning bedrivs och även undervisningssättet.

”Miljön här på skolan är liksom inte den trivsammaste. Vi har inga trivsamma klassrum, men man kan ju ändå ha situationen i klassrummet, där man har den entusiastiska klassen som är duktig och frågvis och som man kan få bra samtal med...//... men sen finns det klasser där det emellanåt kan va’ kaos och det är otroligt frustrerande...//... oerhört...”(Lina)

Kopplingen mellan ekonomi och undervisningen diskuteras vid flera tillfällen. Anders berättar hur den ekonomiska situationen påverkar lärarens sätt att undervisa. *”Man tvingas hitta på kreativa lösningar, för att man inte har råd med det mesta,”* säger han och fortsätter att berätta hur situationen har förändrats genom åren. Han som har varit verksam på fältet en längre period, tycker att kvaliteten på undervisningsmetoder har försämrats de senaste åren. Skolmiljön återspeglar den kaotiska situationen som lärarna i viss mån upplever.

”...//det är utanför klassrummet, jag tycker att det jobbiga är...//...När man går i korridorerna...//... när man ser all klotter... //... när man ser hur de behandlar dörrar...//... ungarna...//... Och de sparkar och slår sönder...//... Sen är det så att vi lever just nu i en situation när skolan ska renoveras...//... och det känns lite gran så ...//... att nu bryr sig inte skolledning inte mycket om det, för det ska renoveras... //... Det är det vi lever på idag...//... Om två år eller om ett år...//... då sätter de i gång...//... och då flyttar vi ut alla och så börjar det bli bra. Just nu händer det inte så mycket...//... De målar om, när det blir för mycket klotter. Annars ser det ganska rysigt ut... //... När man går här bland skåpen ser man att det är insparkat...//... Det är ingen som fixar det länge...”(Marie)

I det ovan nämnda citatet återspeglas bara en del av det som lärarna berättar om. Den upplevelsen av aggressionen som visa pratar om är speciell för just storstadsmiljön. Nämligen begreppet aggressivitet förekommer inte i intervjuerna med de lärarna som är verksamma i mindre skolor.

Att alltid försöka vara uppmärksam, snäll, glad och försöka förstå och att kunna ta saker och ting ibland med lite humör är en annan beskrivning av läraren i klassrummet. I sin skildring om lärarrollen i klassrummet introducerar lärarna begreppet stress i diskussionen. Det talar om ömsesidigt stress. *”Det handlar inte bara att lärarna känner sig pressade utan även eleverna har en viss press på sig, de ska prestera på många olika plan, vilket tar på deras krafter”*, säger Veronica. Det krävs väldigt mycket av läraren idag, man ska hänga med i svängningar inom samhället i stort. Det krävs varierande arbetssätt, för att klara av vardagen, anser mina intervjupersoner. *”Eleverna kräver uppmärksamhet, vilket kan vara svårt att ge, när man är väldigt stressad,”* säger Veronica. Möte i korridoren och elever som kräver tid som man inte har är en förekommande berättelse under intervjuerna. Det kan man sammanfatta i en känsla som Anders beskriver: *”man känner att man inte räcker till”*.

Även de andra lärarna berör i sina yttrande stressens påverkan på eleverna och lärarna och deras samarbete i klassrummet.

”Jag kan ju känna, som textillärare...//... inne hos mig så...//... Jag märker inte så mycket aggressivitet från eleverna, de är ganska avkopplade när de kommer. Oavsett om de är duktiga eller inte. Det beror på att det inte är samma tryck...//... det är inte läxor som ska göras varje gång till mig...//... utan de kommer och jobbar vidare.”(Marie)

I intervjuer med lärarna använder man uttrycket ”press” i vardagen. Uttrycket förekommer när de pratar om elever som har ett stort tryck hemifrån att prestera bra i skolan.

En annan aspekt man får genom att använda begreppet stress förkommer när lärarna pratar om stressen som en drivande faktor vid utvecklingen av själva undervisningens metoder. Eleverna liksom föräldrarna har vissa krav på skolan och läraren måste utvecklas ständigt i takt med de samhälls- och tekniska förändringar.

Pedagogiska idéer

Idag att vara lärare innebär så mycket, säger Anders, och hänvisar till undervisningsformer. Han tar upp diskussionen kring undervisnings metoder och de ramar som sätts på läraryrket. I grunden utgår man alltid från läroplanen, säger Anders. De andra faktorerna som påverkar undervisningens form är skollagen och arbetsmiljölagen. Dessa är grundpelarna, säger lärarna, för formning av undervisnings tillfällena. Vidare betonar lärarna att man har ett elevperspektiv på undervisningen, där man skulle se och hjälpa varje individ utvecklas. Detta upplever alla intervjupersoner som en jättesvår uppgift.

När man pratar om individualisering och elevperspektiv, som presenteras i läroplanen, framgår det att lärare har en roll som handledare åt eleverna. Eleverna ska jobba i eget takt och inhämta informationen på egen hand. Men alla elever klarar inte pressen att ta eget ansvar. Det är en mognadsfråga som påverkar vårt sätt att undervisa, säger Veronica

”Mitt mål med min undervisning ...//... det är ju ändå att när eleven har haft mig i tre år...//... att eleven liksom känner att de kan behärska kunskapen så väl att de har och kan använda den...//... argumentera och diskutera, men även att de har lärt sig andra livs grejor...” (Lina)

Veronica, liksom de andra intervjupersonerna, betonar vikten av att få elev att känna sig trygg och välkommen. Genom att stötta och bekräfta dem ökar man deras självförtroende. Skolan är en förberedelse för livet, säger Tony.

”Därför blir man glad och känner att man har lyckats som pedagog, när man ser att eleven blir bättre och bättre. Att eleven tar mer initiativ och våga släppa loss... //... i det kreativa. Det viktigaste för mig är ändå det, måste jag säga ... //...att jag känner...//... ser att självförtroendet växer hos dem och då kan de ta med sig dessa idéer ut. Visa här är jag, det här står jag för... //... det kan jag.”(Tony)

Till skillnad från lärarna på skolan i Malmö följer de övriga lärarna inte någon speciell pedagogisk inriktning i undervisningen. Den är individuellt och varierar i form och struktur från lärare och lärare. I intervjuerna förekommer det variation i uttalandet som bildar olika verklighetsbilder om relationen mellan lärare och elev.

”Mitt mål med min undervisning är att mina elever ska växa som individer. Att de utvecklas helt enkel. Känna sig trygga och bli tagna som ungdomar som är i sin ålder. Man ska inte pladdra med dem och man ska inte var kompis med dem...//... Utan man ska vara vuxen. Ibland är det svårt, kan jag känna, med barnen här...//... Skillnaden mellan vuxen och kompis...//... De upplever mig som väldigt ung fast jag är relativt gammal, nästan skulle kunna var deras mamma, för visa...//... och då är så väldigt viktigt att visa för dem, jag är vuxen - du är ungdom... //... Vi kommer liksom inte i det här kompis grejen...//... På det här sättet...//... Vi är två olika...//... Jag är lärare...//...Man är lärare, det är jätte viktigt att vara lärare. Man kan inte bara vara kompis...// Du vet hur det är Lina? När de tror att de för mycket känner en... //... Man är vuxen, det är jätte viktigt att visa det ibland annars blir det fel. Det är ändå vi som i slutändan sätter betyg... //... Vi tittar ju på dem efter vad de presterar...//... Då kan eleverna har svårt att

förstå...//... Det har väldigt svårt att se kompisskapet jämfört med vad de presterar.”(Marie)

Bland de viktigaste målen är att verka för att barn och ungdomar ska trivas och utveckla sin lust och nyfikenhet för lärandet. Medan Marie är nog att betona relation vuxen-elev/ungdom, ser Veronica annorlunda på samma situation. Enligt henne är det viktigt att man är kompis med eleverna, att man vågar bjuda lite på sig själv och vågar erkänna egna misstag. Enligt Veronica är den stränga och disciplinära *kateder* undervisningen väldigt begränsad. Man måste ha en mer dialog efterliknad undervisning. Hon, liksom en del andra lärare, hänvisar till de olika inlärningsmetoderna barn har. En del lär sig lättare genom bilder, andra måste läsa in texten, andra klarar inte abstrakt undervisning utan behöver en mer verklighetsförankrad undervisning. ”*Detta är något vi som lärare måste ta hänsyn till*”, säger Veronica.

Kulturmöte i klassrummet

Min empiriska studie baseras på fyra olika skolmiljöer. En av dem är en fullskalig grundskola med 870 elever där det finns ett 50-tal nationaliteter och där eleverna förutom svenska behärskar 40-tal olika språk. Detta innebär att det finns en hög tolerans för mångfald och olikheter i denna skolmiljö.

”Att vi har 95 procent av elever just nu med invandrarbakgrund innebär att språket blir lidande, svenska alltså... //... Jag tror att det hade blivit bättre språkutveckling för många om det var en mer blandad skola. Det blir väldigt begränsade, de lär inte lika mycket av varandra som man kanske gör i en skola med en annan fördelning...” (Lina)

Alla intervjupersoner jobbar inte i samma miljö. Därför har de olika erfarenheter av det kulturella mötet i klassrummet. Emma som jobbar i en skola strax utanför Malmö, har en annan uppfattning av den kulturella pluraliteten i klassrummet. Skolan som hon undervisar är en arbetsplats för 400 elever och 50 pedagoger. Där är det mer eller mindre jämt fördelat mellan eleverna med invandrarbakgrund och elever med svensk bakgrund. Eleverna liksom lärarna får möjlighet att lära sig av varandra, vilket enligt Emma berikar undervisningen.

”Och de andra eleverna och jag, vi lär oss av det, och det tror jag är jätteviktigt så klart” (Emma)

Att lära av varandra och att ha en öppen inställning till sin omgivning och det främmande är en annan aspekt som lärarna tar upp i denna diskussion. De anser att barn som är en del av en pluralistisk klassrumsmiljö har lättare att förstå andra kulturer. Dessa elever har även lättare att acceptera att alla är olika. Lärarna upplever sällan en negativ respons av eleverna när diskussioner om olika seder förekommer. De är nyfikna och lyssnar på varandra, detta i sin tur skapar diskussioner om normer och värderingar i samhället och det ger en positiv effekt, anser intervjupersonerna.

Det som är lite svårare att förstå, men som är beundransvärt, är att eleverna kan vara bästisar, trots att de kanske tillhör olika folkslag som täter sig internationellt. Anders berättar om sina erfarenheter med elever som kommer från olika folkgrupper i Balkan, där det nyligen pågick ett krig. *Eleverna som tillhör olika grupper som krigade där, här gick i samma klass och var bästisar.* Att förstå varandra och kunna dra en skiljelinje mellan händelserna och enskilda individer är en vuxen egenskap som lärarna möter då

och då hos invandrabarnen. Samtidigt kan denna pluralitet av folkslag i klassrummet inleda diskussionen som ibland inte riktigt berör undervisningsämnena. Det kan vara berikande i det bemärkelsen att man lär sig av varandra, påpekar Emma.

Olika aspekter med kulturmötet

Den negativa aspekten i *blandningen* är svårighetsgraden på undervisningen. De olika skolorna där lärarna är verksamma i, liksom lärarna själva, har utformat olika metoder att bemöta denna aspekt i vardagslivet. Upplevelsen som är gemensamt för intervjupersonerna är att svårighetsgraden på undervisningen och språket påverkas av den pluraliteten i klassrummet. Lärarna är noggranna att betona att det skiljer sig markant från klass till klass.

”Man märker t.ex. att visa barn med invandrabakgrund har jätte svårt för våra läroböcker. Det gäller i och för sig inte bara dem, utan det gäller även svenska barn... //... De har jättesvårt för språket...//... det är lätt avancerat ibland...//...de svenska barn har en fördel i det att de hör svenska språket hemma, de hör det på TV och så där...//... medan det kan var ett problem för en del barn med invandrabakgrund...//... Detta sätter även press på mig som lärare, man måste tänka på vad man säger...//... Reflektera mer... //... Det måste man ju...absolut...//... man ju måste prata, använda ord som de elever förstår...//... annars kommer man igenstans...//... annars, försvinner informationen rakt igenom huvudet...//...Samtidigt som det måste vara oerhört frustrerande att sitta på lektioner dag efter dag och förstå inte vad som sägs...//... de flesta förstår det mesta så klart...//... jag tror att både i läroböcker och i annat material kan det vara förhinder för en del.” (Emma)

Svårigheten med språket i undervisningen är också, varnar mina intervjupersoner, att eleverna lär sig genom bilder eller utantill. Samtidigt som deras ordförråd stagnerar i utvecklings kurvan. Därför man måste, som lärare och ansvarig för kunskapsbildning, hela tiden bolla fram och tillbaka, för att se om eleverna har skapat en förståelse för innehållet, säger några av lärarna. De anser också att många elever inte får det stödet dem behöver för att kunna utveckla sitt språk.

Lärarna i Malmö resonerar kring hur indelningen man har i skolan försvårar deras integration i samhället eftersom dem inte har någon möjlighet att lära sig språket genom interaktion med infödda svenska.

”Det är skrämmande hur många barn som går på högstadiet, som ligger förståelse mässigt och läsmässigt på trea, fyra, femma.”(Tony)

I skolan där Emma undervisar finns det en jämnare fördelning mellan svenska och invandrar barn. Där är även integrationen mellan den svenska och det utländska kulturerna större. Hon berättar om olika indelningar som använder sig av i skolan för att hjälpa barnen i deras språklig och allmän bildnings utveckling. Dessa indelningar sker oftast efter den kunskaps nivå eleverna besitter därför kan de på samma gång vara känsliga för visa barn. Emma t.ex. berättar om grupperna som hon undervisar och som är indelade enligt kunskaper i SO ämnena. Här märker man skillnad mellan skolorna. I Emmas skola finns det grupper som består av ett få antal invandrabarn som jobbar i långsammare tempo. Detta understryker upp resonemangen att det inte går att generalisera

och att upplysa om den komplexa situationen som finns i skolorna idag.

Miljön på skolan kan bidra till elevernas språkliga utveckling samt kan den på skynda deras införlivande i samhället i stort. Informanterna berörde även debatten om hur viktig är skolans status. Lärarna anställda i Malmö introducerar för mig debatten om två skolors sammanslagning. Den ena av skolor var den skola de undervisar i, som är starkt invandrarpräglad medan den andra skolan gick nästan bara svenskar. Föräldrarna kom in i debatten om hela resulterade att det inte blev en ny skola utan det gamla indelning på två skolor kvarstod. Detta var synd enligt lärarna för att man hade vunnit på en förening, både sett utifrån den ekonomiska aspekten och utifrån integrations aspekten

Man hade fått en mer blandad skola, säger mina intervjupersoner men i stället har vi två strakt segregerade skolor. Även Emma, min intervjuperson som undervisar i en mindre kommun i Skånes region berör dessa frågor. Hon pratar om hur stor betydelse för henne har just den nästan jämna blandningen av den svenska och utländska kulturen.

”Bladningen är bra. Det som är problemet är segregation. Malmö har ett enormt problem, och jag är inte särskilt sugen på att jobba i Malmö om jag ska vara ärlig. Jag känner att, jag hade inte velat jobba på en skola där...//...och jag tycker inte att det är bra...//... det gynnar inte samhället att ha en uppdelat struktur, absolut inte...//...Här tror jag att vi har det mest perfekta bladningen...//...Så känns det...//... Jag hade inte velat jobba här om det bara hade varit svenskar och om man ständigt hade fått höra en massa strunt om invandare, som jag tror finns på skolor där man inte har så många invandrare som elever...//... Malmö och det som händer där...//... jag tror inte att det kan gynna samhället att dela upp det i svenska skolor och invandrar skolor.”(Emma)

Klassrummet återspeglar även elevens hemmiljö i viss utsträckning. Fördomar liksom regler och normer som råder i hemmet återspeglas i elevers uttalande i klassrummet. Intervjupersoner berättar om de föräldrars åsikter som genomlyser deras skolvardag, som i sin tur påverkar också undervisningen. De berättar om hur lektionerna kan färgas av diskussioner som utlöses av kommentarer som ”*Jag hatar alla judar*”. Där man försöker få eleverna att reflektera över vad de uttalar sig om.

De flesta av barnen påverkas av miljön de lever i vilket återspeglas i det som dem säger på lektionerna. Ibland kan det vara riktigt skrämmande, säger Emma. Samtidigt är alla intervjupersoner noggranna att påpeka att sedan vidare i diskussionen med eleverna framgår det alltid att de inte har förstått den riktiga innebörden av det de säger. Lina är noggrann att under gruppintervju visa att hon inte delar Tonys tankar om antisemitism i skolan. Tony anser nämligen att eleverna vid diskussioner kring t.ex. Palestina/Israel konflikten visar att antisemitism är ganska utpräglat i skolan. För Lina som motsätter sig denna uttalandet säger att det är viktigt att det påpekas att det inte handlar om antisemitism utan senare om någon form av okunskap och kanske fördomar hemifrån.

”Jag vill inte kalla det för antisemitism därför att antisemitism innebär ett slags judehat som har sin grund kanske i rasistisk åsikt och så vidare...//... Här så är det mer ett hat som har sin grund i okunnighet. Om de säger: ”jävla judar” exempelvis...//... och man frågar dem varför, så har de oftast ingen aning vad som ligger bakom den tanken. Det är ingen antisemitism, utan snarare okunskap präglad av fördomar hemifrån.” (Lina)

Lärarna pratar om den hierarki som finns mellan eleverna, där zigenarbarn oftast får den svagaste ställningen. Lärarna från Malmö skolan anser att elevernas betoning på nationalitet är viktigt för utveckling av deras identitet samtidigt som de är överens om att den så starka bladningen de har på skolan, där det inte finns en grupp som dominerar, leder till att de lär sig samsas med varandra.

Vidare utbildning

Avslutningsvis hamnar diskussionen på utbildningen och kompetensutvecklingen som lärarna anser att dem behöver för att klara sitt jobb. Under hela intervjun har det framkommit att läraryrket är i förändringsprocesser. De yrkesverksamma lärarna berättar om differensen som uppstår mellan den teoretiska utbildningen de har fått samt den verkligheten de bemöter i klassrummet.

I intervjuerna framgår det att Lärarhögskolan med sin utbildning missar verklighetskoppling som kan vara viktig för en lärare i yrkeslivet. Situationer på utvecklingssamtal där lärare möter föräldrar som inte kan svenska och där man har elevernas syskon med sig som tolkar eller en utbildad tolk kan var ett exempel på den hårda verkligheten som lärare möter. Lärarna berättar om vilken press sådana situationer sätter på deras vardag. Man vet inte hur man ska handla. Lärarna får prova sig framåt och själva hitta deras individuella lösningar t.ex. Fråga andra kolleger hur dem gör eller liknande. Det är så lite information och övningar i den teoretiska utbildningen som förbereder en på en den verklighet man möter i multikulturellt klassrum.

”Jag anser att många inom skolans verksamhet, alltså både lärare och andra verksamma, skulle behöva utöka sina kunskaper om olika kulturer, olika seder... //... Jag är absolut inte fullärd på det området men anser att jag har ganska god insyn ändå. Man lär sig ganska mycket när man läser religion... //... mycket med olika kulturer har med religion att göra... //... Där hade det säkert behövts mer utbildning, att lära sig mer om olika kulturer. Samtidigt finns det mycket annat det konkurrera med, vi måste lära oss mer om droger, vi måste lära oss mer hur sekretess ska skötas i skolan... //... Internet.” (Emma)

Att vara lärare innebär, säger de yrkesverksamma, inte bara att man ska kunna undervisa, utan att man också ska kunna förstå hierarkierna bland elever som bildas ständigt. Att kunna bekämpa sina egna fördomar är också något läraren måste lära sig göra vilket inte alltid är lätt, säger intervjupersonerna. Kulturmöten i vardagen är en aktiv process man utsätts för. Man berikas genom detta möte, anser Veronica. Denna aspekt på ömsesidigt lärande samt påverkan som kulturkrockar har på den enskilda individen är något som alla intervjupersoner tar upp.

I sina skildringar av vardagen och utbildningen de har fått och som de får under sin aktiva verksamhet i form av kompetens utvecklingsutbildningar träder intervjupersonerna in i diskussion om resurser. Lärarna berättar om den stora konkurrensen om resurserna som finns inom utbildningsverksamheten. De känner att den ekonomiska aspekten påverkar alldeles för mycket deras vardag, men även deras utveckling i yrkesrollen. Samhället är i en ständig process, säger Anders, den utvecklas med varje dag, och för att kunna bibehålla kvalitet på sitt arbete behöver också den enskilda läraren utvecklas i samma takt. Detta är en önsketanke alla intervjupersoner uttrycker medan verkligheten är mycket hårdare. Resursproblematiken påverkar inte bara kvalitet på undervisningen utan även utvecklingen av yrket och skolan i sin helhet.

Diskussion

I den kommande texten presenteras en diskussion kring de insikterna som uppstår hos lärarna i den multietniska kontexten. Diskussionen begränsas till den presenterande sammanställningen av empiriskt material. Begrepp och teorier presenterade i kapitel två används i kommande texten som verktyg i syfte att med hjälp av reflektioner besvara uppsatsens frågeställning. Genom att väva samman de teoretiska begreppen och empiri kommer jag att försöka förmedla och illustrera den verklighetsbilden jag har tagit del av. I kommande diskussion kommer jag att avvika från den temaindelningen som har präglat resultat delen. Orsaken är att jag eftersträvar presentation av en helhetsbild i detta avsnitt.

Läraryrrollens karaktär

Att vara lärare i den dynamiska vardag är inte precis den lättaste uppgift man tar på sig när man lever i ett samhälle som präglas av förändringar. Ett samhälle som är globalt och öppet, där gränserna mellan länderna suddas ut och individerna förflyttas fritt mellan länderna, präglar även det olika yrkesroller. Detta avsnitt kommer att behandla upplevelse av den kulturpluraliteten som de yrkesverksamma möter i sin yrkesvardag.

Forskning kring påverkan mellan kulturpluraliteten i samhället och dess påverkan på läraryrket visar hur förändringar som utspelas i samhället påverkar och omformar läraryrket⁶⁹. Skolan som institution reproducerar samhället. Utökningen av lärarnas delaktighet i barnens uppväxtvillkor samt föräldrarnas ansvar och medverkan i skolan har bidragit till att nya former av ansvarsfördelning. Detta leder till att gränsdragningar blir ett viktigt problem i skolans vardag och att avgränsningen av läraryrket försvåras⁷⁰. Denna förvirring kring definitionen av läraryrket speglas tydligt i informanternas uttalande.

”Man är inte bara läraren och pedagogen ...//... man är även kompisen, föräldern...//... kurator, socialarbetare...//... Man har liksom alla de här rollerna i en.” (Lina)

De medverkande lärare är tydliga i att betona att man förflyttar sig inom olika delar av arbetsfält. Ibland är man tvungen att träda in i rollen som kompisen, förälder, syskon för att sedan åter igen bli lärare. Denna skildring återkommer vid alla intervjutillfällen, vilket anser jag, är viktigt att och bör uppmärksammas. Den roll som spelas av pluralitet som uppstår i lärarens vardag vill jag tolka som en följd av förändringarna i samhällstrukturen. Detta med hänvisning till Beach, som anser att den sociala reproduktionen vi har i skolorna idag är en spegelbild av den fördelningen vi har i samhället i stort⁷¹. Idag har vi barn från sönderslitna hemmiljöer som vänder sig till lärarna för hjälp, och inte bara eleverna utan även föräldrar. Däremot är det viktigt att ta

---

⁶⁹ Persson S. & Broman I. T. (2002) ”Det är ju ett annat jobb”; s. 261; Pedagogisk forskning i Sverige; årgång 7; nr 4; ISSN 1401-6788

⁷⁰ Ibid.

⁷¹ Beach, D. (1999). ”Om demokrati, reproduktion och förnyelse i dagens gymnasieskola”; Pedagogisk forskning i Sverige; årgång 4; nr 4; s 361

upp att lärarna anser att de inte är beredda på denna situation och känner ibland att deras utbildning inte räcker till.

”Man bryr sig, man bryr sig om ungarnas öde, man kanske är inte engagerad i hur de har det hemma...//... men man berörs...//... Det är jätte tunga bitar...//... man har föräldrar som ringer hem som mår dåligt som gråter.” (Marie)

I sin forskning uppmärksammar Persson & Broman den inverkan som det sammanblandningar av arbetsuppgifter har för läraryrket. Den reflexiviteten som präglar lärarnas vardag är något som jag vill betona. Det är svårt att låta bli att fråga sig hur man klarar alla dessa roller och hur väl är man förberedd på det rollbyte man gör.

En ny form av ansvarsfördelningen för elevens uppfostran och kunskapsbildning äger rum. Mina intervjupersoner betonar att en sammanblandning av uppgifter/roller medföljer processen i frågan. Intervjupersonernas uttalande om ombildningar som inträffar i deras arbetsuppgifter efterliknar den problematiken som Persson och Broman uppmärksammar i sin forskning.

”Utbildning känns ibland som den lilla delen vi håller på här.” (Lina)

Giddens i sin bok ”*Modernitets följder*” lyfter upp de ständiga valsituationer individen utsätts för i det moderna, mer globala samhället⁷². Den situationen som Giddens beskriver anser jag påverkar lärarens yrkesroll. För Giddens kan det sociala livets karaktär aldrig i det nutida/moderna samhället uppfattas som konstant. Detta antagande gör det lätt att förstå den situation som lärarna befinner sig i. Eftersom tilliten i det moderna samhället flyttas över till det abstrakta systemet, blir relationerna med omsorgspersonerna, i detta fall lärare som representerar det abstrakta systemet, viktig för individens utveckling. Enligt Giddens utvecklar individen i sin tidiga barndom tillit till representanter av det abstrakta systemet. Denna tillit ska vägleda individen i utvecklingen av självidentiteten⁷³. Detta tycker jag återspeglas i lärarnas reflektioner kring deras pedagogiska idéer där de i likhet med följande citat uttrycker att:

”Mitt mål med min undervisning, det är ju ändå att när eleven har haft mig i tre år...//... att eleven liksom känner att denne kan behärska så väl kunskapen den har och kan använda den...//... argumentera och diskutera, men även att de har lärt sig andra livs grejor...” (Lina)

Detta i likhet med andra uttalande som återspeglar strävan för individens förberedelse för det hårda samhället utanför skolans portar. Lärarnas yttrande återspeglar en reflektion samt en syn av skolan som en förberedelse för livet som vuxen. Läraren försöker förbereda eleverna till livet i stort, och undervisningen grundas inte bara på ämneskunskap utan även på kunskapen om vardagen som inkluderar då normer, regler osv.

”... //...men även att de har lärt sig andra livs grejor”(Lina)

Denna process kräver en aktiv anpassning av både läraren och eleven. Processen i frågan kan också skapa förvirring kring rolldefinitionen. Enligt Giddens grundas individens medvetande om sociala livet på individens kunskap om det. Kunskapen om hur man kan gå vidare i livet reproduceras genom förmedlarna av det abstrakta systemet

---

⁷² Giddens, A. (1996). *Modernitets följder*; Göteborg: Daidalos

⁷³ Ibid.

eller experterna som Giddens kallar dem⁷⁴. Bristen på tillit på experten, läraren i detta fall, som ska handleda individen eller bristen på tydligt rollspel kan försvåra förhållningssättet i en relation mellan individen och det abstrakta systemet⁷⁵. Lärarna själva uttrycker det på följande sätt:

”Ibland är det svårt, kan jag känna, med barnen här...//... Skillnaden mellan vuxen och kompis...//... De upplever mig som väldig ung fast jag är relativt gammal, nästan skulle kunna vara deras mamma, för vissa...//... och då är så väldigt viktigt att vissa för dem att jag är vuxen...//... du är ungdom. Vi kommer liksom inte i det här kompis grejen. På det här sättet...//... Jag är lärare...//... Man är lärare...//... det är jätte viktigt att vara lärare.”
(Marie)

Förändringar reproducerar samhället och de verksamma inom den, säger Giddens⁷⁶. Vilket innebär att de förhållandena som vi har i klassrummet idag återspeglar det verkliga samhället. Genom att uppmärksamma den forskning som Person & Broman har gjort vill jag rikta blicken en liten stund på de nya läraruppgifterna och arbetsuppgifterna som har skapats de senaste åren⁷⁷. Detta har också en påverkan på hur undervisningen formas, anser jag. Mina intervjupersoner pratar om större krav på lärarrollen i klassrummet.

”Det handlar inte bara att lärarna känner sig pressade utan även elever har en viss press på sig, de ska prestera på många olika plan vilket tar på deras krafter” (Veronica)

Det krävs väldigt mycket av läraren idag, man ska hänga med i svängningarna inom samhället i stort. Det krävs varierande arbetssätt, för att klara av vardagen, anser mina intervjupersoner. När samhällsstrukturen ändras, förändras också skolans struktur, vilket återspeglas av kulturpluraliteten i klassrummet. Alla dessa omställningar som sker samtidigt kan orsaka förvirring i lärarens vardag.

”Jag anser att många inom skolans verksamhet, alltså både lärare men även andra verksamma, skulle behöva utöka sina kunskaper om olika kulturer, olika seder...//... Där hade det säker behövs mer utbildning, att lära sig mer om olika kulturer. Samtidigt finns det mycket annat det konkurrera med, vi måste lära oss mer om droger, vi måste lära oss mer hur sekretess ska skötas i skolan...//... Internet.” (Emma)

Mina intervjupersoner är tydliga i att betona att det krävs ökad kunskap och en bättre förberedelse av de verksamma för den verklighet som de möter i klassrummet. *Skolan återspeglar samhällets alla sidor*, säger Lina och jag anser att detta kan inleda oss i diskussionen om verkligheten som dessa sex lärare upplever när de stiger in i klassrummet.

---

⁷⁴ Giddens, A. (1996). *Modernitetens följder*; Göteborg: Daidalos

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Ibid.

⁷⁷ Persson S. & Broman I. T. (2002) ”Det är ju ett annat jobb”; s. 261; Pedagogisk forskning i Sverige; årgång 7; nr 4; ISSN 1401-6788

Kultur, habitus, dialog och dess inverkan på läraren

Idag pratar man väldigt mycket om hur skolan och undervisningen har utvecklats hur vi har gått från den gamla kateder undervisningen till en mer öppen och elevcentrerad undervisningsform.

”Jag berättar mycket...//... inte i det gammaldags kateder undervisning...//... jag eftersträvar hela tiden en dialog.” (Veronica)

Frågan som återstår, anser jag, är om lärarna nu i den kulturella pluraliteten som dominerar klassrummen har skapat utrymme för en variation i värderingar. Mina intervjupersoner har flera gånger betonat hur berikande mångfallen kan vara, men de har även varit noggranna att upplysa mig om alla nackdelar av densamma. Genom intervjutillfällena har jag mött olika inställningar men även olika tolkningar av kulturpåverkan på undervisningen i klassrummet.

”Genom att använda sig av elevernas erfarenheter kan man öka kvaliteten på undervisningen”, säger Anders, ”de förstår bättre om de sätter kunskapen i ett sammanhang.” Ett sådant uttalande efterlyser frågan om hur man värderar elevens erfarenheter. Abdeljalil anser att det pågår ständigt en kamp i klassrummet och utbildningen i stort, där majoritetskulturen strävar att få övertag i undervisningsfältet⁷⁸. Läraren kan antingen bidra till detta maktövertag, menar Abdeljalil, eller motverka den. Genom en sådan öppen inställning anser jag att de lärare jag har intervjuat visar stort medvetande om sin roll i klassrummet. Genom att synliggöra den maktförhållning som finns i klassrummet utvecklar lärarna metoder att bemöta andras försök till dominans samt förbereder sig inför förändringar.

Situationen hade varit mycket värre om lärarna inte reflekterade över situation de befinner sig och om de stängde dörrar för all påverkan och inflytande från de andra kulturerna som finns representerade i klassrummet. Genom att skapa ett utbyte av värderingar och reflektioner kring verkligheten skapar lärarna förutsättningar till ett rikare liv hos sina elever. De lär sig att den mångfald och kulturpluralitet som finns i klassrummet berikar deras liv, säger lärarna om sina elever. Detta uttryckt i Bourdieus⁷⁹ termer innebär att genom den situation som upplevs i klassrummet ökar individens kulturkapital samtidigt som deras habitus utvecklas. Dessa elever liksom lärare anser jag är kanske utsatta för tuffare vardag, jämfört om situationen hade varit den schablon liknande där det inte fanns så stort mångfall, men just den pluraliteten som de bemöter i sin vardag utökar deras möjlighet att röra sig mellan olika fält i det sociala rummet. Dessa individer, och då menar jag både elever och lärarna har lättare att röra sig på de olika arenor som finns i det sociala rummet. Genom att eftersträva en konstruktiv dialog i klassrummet kan läraren uppmuntra reflektivt tänkande hos eleverna och på detta sätt fördjupa kunskaperna hos eleverna. På detta sätt blir även eleverna kritiska medundersökare i dialogen.

En av mina intervjupersoner tyckte att det finns ett visst behov av att utöka lärarnas kunskap om andra länders seder och kultur.

---

⁷⁸ Abdeljalil A. (2001). “Pedagogy of the Oppressed and the Challenge of Multicultural Education”; Interchange; volume 32; issue 3; pages 271- 293; ISSN 08264805

⁷⁹ Bourdieu, P. (1999). *Det praktiska förnuftet. Bidrag till en handlingsteori*; Bokförlaget Daidalos: Uddevalla

”Jag anser att många inom skolans verksamhet, alltså både lärare men även andra verksamma, skulle behöva utöka sina kunskaper om olika kulturer, olika seder... //...Jag är absolut inte fullärd på det området men anser att har ganska god insyn ändå. Man lär sig ganska mycket när man läser sig religion... //... mycket med olika kultur har med religion att göra.” (Emma)

Ovanstående citat skulle jag vilja sätta i kontext med begreppet habitus⁸⁰. I Emmas yttrande ser vi en reflektion kring hur hennes kunskaper om olika kulturer och religionen underlättar förståelse och agerande i klassrummet. Lärarnas arbetsfält, som jag har valt att benämna skolan i detta avsnitt, efterliknar enligt Bourdieu en stridsarena⁸¹. Utbildning och kunskap är ett sätt att skapa tillhörighet men även skapar distans mellan individerna i det sociala rummet, alltså samhället. Skolan liksom utbildningen i stort har ett visst syfte vilket är att förankra sig i de sociala klasserna som finns i det sociala rummet som individen tillhör eller vill tillhöra. Skolan som arbetsplats är också en statusfråga, som återspeglas i vad läraren säger om eleven.

Enligt Bourdieu⁸² reproducerar skolan i likhet med andra sociala institutioner de orättvisor som finns i samhället, alltså sociala och ekonomiska orättvisor. Skolan, som utbildnings institution, bidrar till en gestaltning av elevens möjligheter till utveckling av kulturella värderingar och synsätt⁸³. Alltså påverkar skolan elevernas inställning till samhället. Mina intervjupersoner bekräftar detta genom att själva ifrågasätta om en öppenhet mot andra kulturer hade varit möjlig att uppnå i en miljö som var mindre blandad än den de upplever. De anser att barn som upplever en sådan pluralistisk klassrumsmiljö har lättare att förstå andra kulturer, dessa elever har även lättare att acceptera att allting är olika.

Om vi återgår till skolan som ett arbetsfält där det utkämpas en strid mellan den kulturella och det ekonomiska kapitlet. Med ekonomisk kapital, menar jag, resurser som lärare och skolan har när de utkämpar sin strid om dominansen på arbetsfältet. I striden har den habitus, individen innehar, en viktig roll för positionering på fältet. Habitus är något som individen utvecklar i sin barndom och som internaliseras av de kraven som samhället, omgivningen ställer på individen. Den påverkas även av de möjligheterna som är utmärkande för fältet där individen föds i. Habitus förändras ständigt genom erfarenheter och kunskaper om omgivningen och samhället i stort som individen får under årets lopp⁸⁴. Den habitus läraren har grundas alltså på den sociala ställning läraren har, samt den gruppen/klass hon/han tillhör i samhället. Med risk att läsaren tolkar detta som en onödig upprepning, vill jag för tydlighetens skull att vi tar en blick på Emmas uttalande igen:

”Jag anser att många inom skolans verksamhet, alltså både lärare men även andra verksamma, skulle behöva utöka sina kunskaper om olika kulturer, olika seder... //...Jag är absolut inte fullärd på det området men anser att har ganska god insyn ändå.”

---

⁸⁰ Bourdieu, P. (1999). *Det praktiska förnuftet. Bidrag till en handlingsteori*; Bokförlaget Daidalos: Uddevalla

⁸¹ Ibid.

⁸² Ibid.

⁸³ Ibid.

⁸⁴ Ibid.

Den kan tolkas som ett medvetandegörande av det gamla habitus hon har samt en förflyttning från den ena fältet till den andra i det sociala rummet. Genom att aspirera på utökning av kulturkännedom upplyser hon oss om problematiken med fördomar och dess vikt inom arbetsfältet. Samma problematik upplyser även Lina oss om genom sitt uttalande:

”Jag kan säga att man ganska snabbt upptäckte att sån inte var lärare... utan lärare speglar verkligen andra delar av samhället... Vilket förvånar mig lite... måste jag säga... för jag har väntat mig lika människor, tror jag, inom läraryrket.” (Lina)

I ovanstående citat märker vi hur denna idealbild av läraren förändras i kontakten med verkligheten. Lärare är också människa, visar det sig till slut, med personliga värderingar och fördomar.

Om vi tar en återblick till resultat delen där lärarna berättar om sitt möte med eleverna och föräldrarna kan vi se att läraren framstår som representant för den svenska kulturen, dess värderingar, attityder och vanor⁸⁵. Det är viktigt att betona att skolan är inte bara en mötesplats med den svenska kulturen i sin helhet utan även en plats för bemötande av olika tolkningar av den svenska kulturen. Läraren färgas av personliga värderingar eller starkt uttryckt av individens och i detta fall då lärarens fördomar.

Enligt Bourdieu sker en viss förmedling av olika slags kunskaper i individens dagliga möte med sin omgivning, och under det mötet reproduceras gammal kunskap och produceras reflektioner som kan leda till ny kunskap. Detta tycker jag underlättar för oss att förstå den belastning läraren får i sin yrkesroll. De ska hjälpa individen/eleven att utveckla en viss form av habitus som ska underlätta deras skolliv. Detta kan vara enkla vanor som t.ex. hur man behandlar en vuxen. Samtidigt som den andra svåra uppgiften läraren får på sina axlar är att hon/han ska låta de andra kulturerna få en vis utrymme i klassrummet. Detta anser jag är det svåraste uppgiften lärarna utsatts för.

Klassrummet som arena –att föra in elever i det högmoderna samhället

När lärare träder in i klassrummet stiger hon/han in på en social arena där man är en expert i ett område och detta kommer till uttryck genom att man reproducerar kunskapen i området⁸⁶. Att vara lärare innebär, säger de yrkesverksamma, inte bara att man ska kunna undervisa; att vara lärare innebär också att man möter sina elever i vardagen i en viss miljö. Kunskapen är alltid en del av det sociala och kulturella sammanhanget⁸⁷. Detta innebär att upprätthållandet av social ordning sker i interaktionen mellan individerna i samhället. Språket betraktas här som den samordnande kraften, genom vars användning den abstrakta kunskapen förmedlas från generation till generation. Detta innebär alltså att kommunikationen är en av drivkrafterna för samhällets reproduktion. Vilket inleder oss in i den intressanta omgivning som mina intervjupersoner möter i sin arbetsvardag.

---

⁸⁵ Bourdieu, P. (1999). *Det praktiska förnuftet. Bidrag till en handlingsteori*; Bokförlaget Daidalos: Uddevalla

⁸⁶ Bourdieu, P. (1989). “Social Space and Symbolic Power; Sociological Theory”; volume 7; issue: 1 pages: 14-25

⁸⁷ Gustavsson, B. (2000). *Kunskapsfilosofi*; Stockholm: Wahlström & Widstrand;

Syftet med mitt arbete är, som sagt att fånga upp lärarnas insikter som berör den multietniska kontext de undervisar i. Kulturmöten i vardagen kan berika, säger mina intervjupersoner. Förutsättningen är att man är aktiv, att man betraktar dem som en process där man är aktiv. Den miljö där mina intervjupersoner är verksamma återspeglar den struktur som finns i samhället.

En bladning av kulturer i klassrummet är berikande säger dem. Vilket är svårt att inte tro på när man ser på den information som visar att i en av skolorna, där några av mina intervjupersoner är verksamma, finns ett 50-tal nationaliteter och det talas cirka 40 språk. Detta förstärks speciellt när de pratar om den kulturella mångfalden de möter varje dag. Trots den berikande vardagen som enligt intervjupersonerna skapar möjlighet att utvecklas som individ och vara mer öppen, har vi även de negativa aspekterna som träder fram i min empiriska studie.

”Att vi har 95 procent av elever just nu med invandrar bakgrund innebär att språket blir lidande, svenska alltså... //... Jag tror att det hade blivit bättre språkutveckling för många om det var en mer blandat skola. Det blir väldigt begränsade, de lär inte lika mycket av varandra som man kanske gör i en skola med en annan fördelning...” (Lina)

Trots att alla intervjupersoner inte är verksamma i samma miljö är kulturell mångfald ett återkommande fenomen i deras vardag. Den kulturella mångfalden berikar klassrummet med en bladning av erfarenheter, är återkommande svar jag får av min intervjuperson. Jag vill lägga mer betoning på en av mina intervjupersoner, Emma, som säger det samma; men det intressanta är att hon är verksam i en skola där ingen av de två kulturer varken den utländska och den svenska dominerar över den andra i antalet representanter.

Eleverna liksom lärarna har möjlighet att lära av varandra, säger mina intervjupersoner, vilket berikar undervisningen. I min empiri framgår det att undervisning i kräver en större reflektion kring språket som används i undervisningen. Det krävs att man tar hänsyn till att eleverna förstår vad du berättar i ett klassrum som präglas av etnisk mångfald.

Detta inleder oss in i ett pedagogiskt fält där vikten av pedagogisk dialog betonas; språket används och utvecklas i relation till förhållandet lärare - elev och i en medveten reflektion. Att eftersträva en konstruktiv dialog i en sådan miljö kan vara svårt. Färdigheter i det svenska språket enligt min empiriska undersökning visar på en begränsning av dialogutvecklingen i klassrummet. Detta kan leda till att risken ökar och att läraren får för stor roll i undervisningen. Eleverna på grund av sina begränsade språkkunskaper blir banken där läraren sätter in och förmedlar kunskapen⁸⁸. Jag vill betona att mina intervjupersoner är medvetna om den risken som finns att eleverna på grund av sina brister i det svenska språket har svårt att reflektera över den kunskapen de förmedlar. Lärarna vill uppnå en konstruktiv dialog i klassrummet vilket kräver mer av dem för här tvingas de anpassa sin egen undervisning till den nivå eleverna befinner sig på. I empiri framgår det att vi inte bara pratar om elever som kanske missar några enstaka ord utan att det finns klasser där elever befinner på lågstadiets språknivå.

Skollagen, arbetsmiljölagen samt läroplanen är grundpelarna i undervisningens utformning idag. I läroplanen betonar man vikten av elevinflyttande samt ett

---

⁸⁸ Abdeljalil A. (2001). “Pedagogy of the Oppressed and the Challenge of Multicultural Education”; Interchange; volume 32; issue 3; pages 271- 293; ISSN 08264805

elevperspektiv på undervisningen⁸⁹. Detta innebär att lärarna ska anpassa undervisningen efter individuella behov. Mina intervjupersoner berättar om svårigheter som kan uppstå i en sådan undervisning och hur det kan vara känsloladdat för elever.

”Man ska se till att eleverna jobbar i eget takt, de ska inhämta informationen på egen hand. Det är så varierande från elev till elev...//...Alla elever klarar inte pressen att ta eget ansvar...//... Det är en mognadsfråga.” (Veronica)

Idén om elevens inflytande och elevanpassad undervisning är något som först kommit till i det moderna samhället. Liljestrand uppmärksammar hur detta har ökat pressen på läraren. Och hur detta har förändrat lärarrollen. Nu ska läraren ansvara för elevens utbildning samtidigt som hon/han ska inspirera och uppmuntra till självständiga resonemang⁹⁰. I undervisningen är läraren aktiv och leder dialogen i klassrummet, säger mina intervjupersoner. De vill genom frågor uppmuntra dialogen i klassrummet. Detta kan upplevas som svårt i vissa fall då eleverna är begränsade i sitt sätt att uttala sig. Detta skapar en ojämn maktfördelning i elevernas deltagande i dialogen. Om utövande av den konstruktiva dialogen skulle bidra till ökad kulturpluralism i samhället,⁹¹ skulle utövandet av detsamma bidra till en ökad pluralism i klassrummet, anser jag.

Genom ett synliggörande av sociala relationer i klassrummen skulle man kunna medvetandegöra kopplingen mellan de grundläggande pedagogiska problemen och de politiska och ideologiska strömmar som dominerar samhället⁹². Skolan reproducerar den ordning som råder när skolsystemet byggdes upp. Detta leder till att lärarna måste lära sig hantera en situation där den svenska hegemoni är tagen för givet samtidigt som de ska förbereda eleverna till det högmoderna samhället.

Avslutande reflektion

Uppsatsens syfte var att undersöka hur sex yrkesverksamma lärare förhåller sig till situationen ett multietniskt klassrum. Genom ett kvalitativt tillvägagångssätt har jag närmast mig den verkligheten jag vill undersöka. Jag skulle vilja att vi betraktar denna uppsats som ett pussel där varje liten del ökar vår helhetsbild och leder oss närmare till målet, som i det fallet var att besvara min frågeställning och på så sätt uppnå syfte. Jag eftersträvade ett pedagogiskt upplägg så att det skulle bli lätt att hänga med även för dem som är inte insatta i teorierna eller begreppen jag stöder mina resonemang på.

Utifrån det empiriska materialet och med stöd av teorier och begrepp i frågan kommer jag fram till slutsatsen att mina intervjupersoner har utvecklat ett antal insikter som jag kallar *överlevnadsinsikter* för att klara av den situation de undervisar i. Efter utbildningen kommer de flesta lärare in i arbetslivet, detta var fallet med mina

---

⁸⁹ Läroplanen 94

⁹⁰ Liljestrand, J. (2004). Klassrummet som arena för diskussioner. I Englund, T red. *Skilnad och konsekvens*; Lund: Studentlitteratur; s 107-119

⁹¹ Abdeljalil A. (2001). “Pedagogy of the Oppressed and the Challenge of Multicultural Education”; *Interchange*; volume 32; issue 3; pages 271- 293; ISSN 08264805

⁹² Abdeljalil A. (2001). “Pedagogy of the Oppressed and the Challenge of Multicultural Education”; *Interchange*; volume 32; issue 3; pages 271- 293; ISSN 08264805

intervjupersoner. Där skulle de applicera kunskaper som samlats upp under deras långa utbildning vid Lärarhögskola och träda in i sin yrkesroll.

Problemet uppstår, anser jag när lärarna möter verkligheten. De betraktas av elever som experter, uttryckt i Giddens termer. Alltså det är de som ska se till att alla förändringar i samhället introduceras i klassrummet. Den situationen lärarna upplever när de träder in i sin yrkesroll är oroväckande, anser jag. De berättar om hur de tvingas själva vägleda varandra i yrkessituationer. Man kan säga utan tvekan att de har tvingats börja om från början. De har fått lära sig på den hårda vägen att hantera den kulturella pluraliteten man möter i klassrummet idag. Nya uppdrag och former har tagit över läraryrket och det leder till en omformning av begreppet lärare.⁹³ De insikterna som lärarna utvecklar är nära relaterade till klassrummet som arbetsfältet.

Det handlar en omväxling i språket, att tala ett enkelt språk. Samtidigt som interaktionen mellan eleven och läraren förstärks eftersom läraren tvingas i vissa fall använda icke-verbal kommunikationen för att klara av sin uppgift att undervisa. Läraren förutom uppgiften att undervisa har fått på sig uppgiften att socialisera eleverna i den svenska skolan. Detta är något svårare uppgift, anser jag. I det mångkulturella klassrummet har läraren fått på sig ansvaret för socialisationsprocess. Dessa socialisations processer har två olika riktningar tycker jag. För det första har vi den allmänna uppgiften som är att introducera eleven i det högmoderna samhället. Medan den andra är att hjälpa eleverna integrera sig i det svenska skolsystemet och det svenska samhället i stort. Alla de förändringar som händer i samhället ska introduceras i undervisningen och förbereda eleven för livet utanför skolans portar. Problematiken ligger i, anser jag, att lärarna får för lite stöd samtidigt som de får ta ansvar till stora och samhällsövergripande frågor.

Läroplanen kräver en elevcentrerad undervisning där vi pratar om elevinflytandet. Mina intervjupersoner betonar dialogens betydelse för kunskapsbildningen samtidigt som de lyfter upp problematiken med språkfärdigheterna som en barriär som motverkar dialogen i klassrummet. Detta satt i kontext med deras uttalande om status problematiken förstärker den sociala reproduktionen vi har i samhället. Ett medvetande om att man genom sin undervisning förbereder eleverna för den verkligheten de möter utanför skolan. Denna betoning på verkligheten utanför klassrummets väggar vill jag relatera till Beachs teori som hänvisar till förhållande mellan samhälls reproduktion och lärande.

Eftersom jag i min frågeställning efterlyser de insikter som lärarna utvecklar i relationen till kontexten multietniskt klassrum, vill jag avsluta denna diskussion med att påpeka att överlevnadsinsikter är kopplade till ansvarskänslan lärarna får genom sin yrkesuppgift. De insikter som utvecklas i förhållande till det ökade ansvaret för eleven fungerar som någon form av *vägledare*. Dessa används, anser jag, som hjälpmedel för hantering av den konflikten om intensioner som formas i relationen mellan läroplanen och det multietniska klassrummet.

Det som förvånar mig och ger mig hopp är att lärarna är väl medvetna om sin roll i klassrummet samtidigt som de betonar att det råder diskrepans mellan teori och

---

93 Persson S. & Broman I. T. (2002) "Det är ju ett annat jobb"; s. 261; Pedagogisk forskning i Sverige; årgång 7; nr 4; ISSN 1401-6788

verklighet när det talas om lärarutbildningen och undervisningen i det multietniska klassrummet.

Jag menar att det är viktigt att även omgivningen som på det ena eller det andra sättet berörs av skolan inte får blunda för den situationen som de här sex yrkesverksamma lärarna beskriver. Att vi har lärare som är väl förbereda till verkligheten, vi har i klassrummet idag, är viktigt för kvalitet på utbildningen. Det är även viktigt för reproduktion av samhället. Därför tycker jag att alla borde ta sig tid och fundera hur vi vill att det samhället jag lever i ska se ut i framtiden. För som sägs skolan ger oss utbildning för livet.

Slutord

I denna uppsats har jag haft som mål att fånga upp insikter lärarna utvecklar i kontakten med det multietniska klassrummet de undervisar i. Samtidigt som jag har velat besvara min frågeställning om hur de yrkesverksamma lärarna förhåller sig till det multietniska klassrummet de undervisar i. Genom att använda mig av den kvalitativa forskningsmetoden har jag försökt att närma mig det unika förhållandet som dessa sex personer upplever i den multietniska kontexten.

Jag har strävat efter att utforma ett forskarperspektiv på det området som min uppsats behandlar. Genom att presentera mina intervjupersoners tankar och erfarenheter i tre olika teman har jag försökt att ge en kortfattad men ändå sammanfattad bild. Genom att applicera olika teoretiska infallsvinklar analyserade jag det redan nämnda fenomenet i hopp att jag ska kunna närma mig svaren på min frågeställning. Jag valde att koncentrera min uppmärksamhet på den kopplingen som finns mellan läraren och undervisningsmiljön.

Denna uppsats har uppmärksammat lärarens situation i det kulturpräglade samhället, nu i efterhand kan jag bara hoppas på att jag har lyckats fånga och förmedla den komplexa situationen lärarna möter i sin vardag. För att barnen som går i skolan är samhällets framtid och lärarna är de som förbereder barnen för framtiden, anser jag att man borde lägga mer uppmärksamhet på läraryrket och det som händer med förändringar inom detsamma.

Det skulle ha varit intressant om jag kunde ha fått ett genusperspektiv på min frågeställning och se om skillnaden finns i hur manliga och kvinnliga lärare bemöter situationen. Min frågeställning har frambringat många intressanta tankar som kan vara en utgångspunkt till kommande forskning. Ett förslag till vidare utveckling av min uppsats skulle kunna vara att undersöka hur man i Lärarutbildningen förhåller sig till läraryrkets definition. Samtidigt skulle man kunna undersöka för Lärarutbildningens relation till det högmoderna samhällets påverkan på skolan.

Referenser

- Abdeljalil A. (2001). "Pedagogy of the Oppressed and the Challenge of Multicultural Education"; *Interchange*; volume 32; issue 3; pages 271- 293; ISSN 08264805
- Ahrne, G., Roman C & Frantzén M. (1996). *Det sociala landskapet*; Göteborg: Kroppen
- Andersson, E. (1995). *Som man frågar får man svar*; Stockholm: Rabén Prisma
- Beach D. (1999). "Om demokrati, reproduktion och förnyelse i dagens gymnasieskola"; *Pedagogisk forskning i Sverige*; årgång 4; nr 4; s 361
- Berger, P. & Luckmann, T. (1979). *Kunskapssociologi*; Stockholm: Wahlström & Widstrand
- Blummer, H. (1969). *Symbolic Interactionism*; California: University of California Press
- Bourdieu, P. (1989). "Social Space and Symbolic Power; Sociological Theory"; volume 7; issue: 1 pages: 14-25
- Bourdieu, P. (1999). *Det praktiska förnuftet. Bidrag till en handlingsteori*; Bokförlaget Daidalos: Uddevalla
- Bryman, A. (2002). *Samhällvetenskapliga metoder*; Malmö: Liber Ekonomi
- Evaldsson A. C. (2002) "Sociala och språkliga gränsdragningar bland elever i en mångkulturell skola"; *Pedagogisk forskning i Sverige*; årgång 7; nr 1; s. 1-16; ISSN 1401-6788
- Forsberg, E. (2004). "Elevinflytande och elevcentrerad undervisning – som hand i handske, eller...?"; I Englund, T. red. *Skillnad och konsekvens*; Lund: Studentlitteratur; s 79-102
- Giddens, A. (1996). *Modernitetens följder*; Lund; Studentlitteratur
- Giddens, A (1997). *Modernitet och självidentitet*; Göteborg: Daidalos
- Gilje, N. & Grimen, H. (1992). *Samhällvetenskapernas förutsättningar*; Göteborg: Daidalos
- Gustavsson, B. (2000). *Kunskapsfilosofi*; Stockholm: Wahlström & Widstrand;
- Halvorsen, K. (1992). *Samhällsvetenskaplig metod*; Lund: Studentlitteratur
- Hammersly, M. & Atkinson, P. (1997). *Ethnography. Principles in practice*; London: Routledge
- Johansson, T. & Miegel, F. (1996). *Kultursociologi*. Lund: Studentlitteratur
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*; Lund: Studentlitteratur
- Liljestrand, J. (2004). "Klassrummet som arena för diskussioner". I Englund, T red. *Skillnad och konsekvens*; Lund: Studentlitteratur; s 107-119
- May, T. (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*; Lund: Studentlitteratur

- Molander, Bengt (2000). *Kunskap i handling*; Göteborg: Daidalos AB
- Månson, P. red. (1998). *Moderna samhällsteorier: traditioner, riktningar, teoretiker*; Stockholm: Prisma
- Svensson, L. (1989). "Pedagogik". I Bunte R. (red.) *Samhällsvetenskap: ämnen, historik, forskning*; Ekonomisk- historiska institutionen: Lund, s 99-108
- Svensson, P. G. & Starrin, B (1996) *Kvalitativa studier i teori och praktik*; Lund: Studentlitteratur
- Persson S. & Broman I. T. (2002) "Det är ju ett annat jobb"; s. 261; *Pedagogisk forskning i Sverige*; årgång 7; nr 4; ISSN 1401-6788
- Vestergaard, E. Red. (1981). *Perspektiv på pedagogiken – introduktion i pedagogisk filosofi från Platon till Habermas*; Stockholm: Wahlström & Windstrand
- Walén, M. (2004). "Var med och förändra"; s.3; I *Social politik*; årgång 10; nr 1
- Sociologiskt lexikon
- Läroplan 94
- Nationalencyklopedin med hänvisning till webbsidan:
http://80-ww.ne.se.ludwig.lub.lu.se/jsp/notice_board.jsp?i_type=1

Tidskrifter

- Walén, M. (2004). "Var med och förändra"; s.3; I *Social politik*; årgång 10; nr 1
- Shachar, N. (2004) "Skolan i Kris"; I *DN*; den 8 januari 2004

Bilagor

Intervjuguide

Allmänt

En redogörelse av konfidentialitet

Be IP presentera sig själv

Upplevelse av läraryrket

Vilka egenskaper anser du att en lärare ska ha?

Hur upplever du din roll i klassrummet?

Vilka pedagogiska idéer återspeglar ditt arbete?

Kulturmöte i klassrummet

Hur upplever du det mångkulturella klassrummet?(För och nackdelar!)

- Vilka kunskaper/egenskaper anser du är viktiga?

Hur stor är vikten av språk- och kulturkunskaper för undervisningen?

Utbildning

Hur förbereder lärarutbildningen läraren för det mångkulturella klassrummet läraren verkar i?

Avslutning

Jag har inget mer frågor, har du något mer att tillägga till diskussionen?